

Maria Espinalt

Es sabut que el tenor Hipòlit Lázaro cantava amb aquell qui res, que el mateix executava una ària que es corda un botó de l'americana.

Un cas semblant al de Ja facilitat del cèlebre tenor, ho és el de la també no menys cèlebre soprana Maria Espinalt.

Però, per damunt de tot, Maria Espinalt és tant afavorida cantatriu com noia simpàtica i llesta. Cal remarcar, sobretot, el seu caràcter sempre franc i espontani en tot.

Posa? Afectació? No gens.

Ells diu sempre:

—Jo sóc així. Quan haig de dir una cosa, la dic mal em rebentí.

Mirar prim

Un dia, una hora abans de sortir a fer el *Rigoletto* al nostre primer coliseu, Maria Espinalt va demanar que li portessin al seu camerino, d'un restaurant qualsevol, un bon plat de mongetes amb llimó. Acabava d'arribar de viatge i tenia gana. Un amic li advertí que no trobava prudent que mengés abans de sortir a escena.

—Acabada la funció —li deia—, podràs menjar tant com et plagui.

—Ai, no! —féu la gentil Maria—. No miro prim, jo; jo tinc gana ara. I això que he fet un gran dinar a Montserrat i he benat estupendament a Terrassa. Si després, acabada la funció, tinc més gana, ja tornaré a sopar...

"Deixa-me'l per a mi"

Quan Maria Espinalt ha d'actuar, sempre va acompanyada de la seva germana, una esplèndida xicotassa tant o més esparpillada que la mateixa cantatriu i d'un caràcter franc com el d'ella.

Una vegada, la nostra simpàtica soprana es disputà amb un tramoiista. Accionant nerviosament, abocava damunt el pobre home els mots més incongruents del seu pintoresc lèxic.

Amb això aparegué la seva germana. En un moment es féu càrrec de la situació i digué a la cantatriu:

—Maria, recorda't que ets la tiple!

I afegí, encara:

—Tu vés al camerino, que d'aquest ja me'n faig càrrec jo...

No és al santoral

En un pis barceloní, un matrimoni espera l'arribada del segon nadó per al cap d'uns cinc mesos. Ja, ara, parlen sobre el nom que li serà posat.

—Si és noia —diu ell—, li posarem Nuri.

—No —replica ella—. Vull que porti el nom de Maria. Podriem posar-li Maria Dolors, o Maria del Carme, o Maria Rosa, o Maria Teresa...

El primer fill —un nen de quatre anys—, que sent la conversa, tot content per la seva aportació, salta, ràpid:

—Poseu-li Maria Illa!

Un contrast filològic

En una penya del Cafè de la Rambla, dos literats discuteixen sobre la grafia que en català havia de tenir un mot. Mentre l'un sostenia que calia escriure'l de tal manera, l'altre es refermava que s'havia de grafia de tal altra.

No es posaven d'acord, tots dos fermes en llur respectiu punt de vista. Davant el resultat negatiu de la discussió, acordaren —finalment!— d'anar a consultar el *Diccionari general* de Pompeu Fabra.

Mentre eren a la biblioteca de l'Ateneu, un amic es presentà i demanà pels dos absents.

Un conterutli digué:

—No es posaven d'acord sobre l'ortografia d'un mot i ara són al repàs a consultar-ho.

Opera i cuina

Ara recentment els Humoristes celebraren un dels seus habituals sopars. Ricard Opisso, que mai no hi manca, sol portar la paraula, la seva paraula sempre indignada. Opisso explica les tragèdies que li passen continuament, les horribles injustícies de què és víctima. La seva indignació fa tremolar la cristalleria de la taulada, i els comensals s'atipen més de riure les tragèdies opissenques que de mastegar.

En assegurar-se aquesta vegada a taula el nostre gran dibuixant de les multituds barcelonines ja murmura amb aire sinistre si ens serviran —com sempre!— canolans a la Rossini, plat que Opisso detesta. En efecte, darrera els entreteniments arriben els servidors amb sengles plates de canolans Rossini. L'ira d'Opisso aconsegueix aleshores accents de patetisme verament èpics. El mal fat el persegueix! No comprén que la gent toleri una menja tan imbècil com els canolans a la Rossini. N'hi ha per llançar-se de cap a mar!

—Un dia —conta aleshores Ricard Opisso— vaig anar al Liceu a escoltar el *Guillem Tell*: vaig voler tenir-ne el cor net d'aquest Rossini tan famós, i... vaja, us confesso que no em va agradar gens!... però gens!!!

A la Presó Model manquen llibres

Podríem començar aquestes ratlles dient: «els que hem estat a la presó...», però no som presumits.

Solament hi hem estat aquests dies. És a dir, hem anat a visitar la pobra biblioteca de la Presó Model de Barcelona, per tal de poder treure una impressió personal de la precarietat que regeix el proveïment d'allò que a tot arreu en diuen «el pa espiritual».

Prou pot suposar el lector la importància que els llibres tenen per a l'home empresonat, i com l'ajuden a fer córrer les hores,

llibres millors en aquesta migrada biblioteca, de la importància funcional de la qual no cal dubtar, però...

No hi ha consignació o n'hi ha molt poca, car en trenta anys homes s'han rebut, fa pocs dies, més que 170 llibres de la Direcció general del ram, 170 volums gairebé tots ells de Salgarí, que no volen pas dir 170 obres, car algun dels títols està repetit fins vint vegades.

Per altra banda, els autors d'anomenada es mostren poc propicis a afavorir la biblio-

xerrant amb el capellà de la presó. Tothom estava intriguat d'aquestes converses. El caire que ara ha pres la política dels homes que abans volien aixecar el vel a les novícies potser haurà aclarit aquella curiositat.

El famós estafador Píkmán, que va fer cèlebres, a més a més, els noms de Lluçà i Portolés, s'empassava aferrissadament els tractats de psiquiatria del doctor Juarros, amarat-se de tots els matisos de la bogeria, la qual cosa li va permetre d'ésser traslladat al manicomí, d'on va fer-se escapol com en tantes altres ocasions.

No volem passar per alt l'existència gairebé ignorada d'un petit i presumpte (aquí tots han estat presumptes, mentre no s'ha demostrat el contrari) incunable (??): *Ejercicios espirituales de San Ignacio de Loyola en el camino de la perfección*. Cal dir que només ha estat llegit dues vegades, que consti al registre: la primera per un jesuïta empresonat per abusos deshonestos, el qual, quan recobrà la llibertat, volgué comprar-lo i n'arribà a oferir llibres per valor de dues mil pessetes, a triar de qualsevol catàleg. No se'l pogué complaure, perquè l'esmentat llibre va ésser donat no se sap quants anys fa (més de trenta), i a més a més havia d'ésser llegit una vegada més... pel diputat Carrasco i Formiguera.

Els anomenats, no sempre justament, presos socials, gaudir fins no fa gaire, durant l'estada dels seus més destacats prohoms (Durruti entre ells), d'una biblioteca especial de llur propietat i seleccionada per ells mateixos, que constava d'uns 400 volums. Darrerament, la Direcció general va tenir a bé ordenar que fos recollida i reempresonada, és a dir, presa dintre la presó.

Hem dit seleccionada i no volem dir selecta; retreurem uns quants títols d'obres que hi figuraven: *Las vidas paralelas* de Plutarc, *La blenorragia*, *La revolución rusa* de Tolstoi, *Florinda la Bella*, *El plan quin-quenal*, *La sífilis*, *La conquista del pan*, etcètera.

De totes les preferències que acostumen a demostrar els lectors de la biblioteca de la Presó Model, retent amb elles homenatges d'admiració no sempre justos ni tampoc sempre ben satisfets, cal remarcar una coincidència d'aficions que arriba a fregar la mateixa bogeria per als llibres d'aventures i viatges i més encara per l'astronomia.

Ah, l'astronomia! Deixar anar la imaginació pels espais astrals, fugir a les distàncies fabuloses, tractar els estels de tu a tu,

La migrada biblioteca de la Presó

i com esplaien la seva imaginació fins a fer-l'oblidar gairebé que marca de llibertat.

Si a qualsevol indret es pot dir que el millor amic de l'home és el llibre, a la presó pot dir-se, també, a l'inrevés, que el millor amic del llibre és l'home.

En aquest cas concret de Barcelona, però, el millor amic de l'home i del llibre per a l'home és un senyor que es diu Monfort, mestre d'estudi i bibliotecari de la Presó Model, que amb una persistència lloable porta vint anys captant a tot arreu un llibre per caritat, per al pobre arcaista de Terrassa, per al pobre lladre o el pobre assassí que es moren de fàstic i han de passar els dies i les hores comptant-les i tornant-les a comptar, perquè no tenen prou llibres per a fer el distret mentre passen els vint anys i un dia o els dotze anys i un dia o els anys que siguin i un dia, que la justícia ha considerat necessaris perquè llur moral sigui reformada i adaptada a les exigències de la societat.

Així s'ha anat fent, de caritat i poca, aquesta mena de biblioteca, de la qual pot dir-se que no hi ha a la ciutat cap altra que tingui com ella uns lectors tan assidus, el nombre dels quals contrasta pintorescament amb el dels volums de què disposa: per a un miler de presos, mil vuitanta-sis volums, quantitat ridícula bona part de la qual són títols repetits i els llibres dolents són tanmateix la majoria.

Triarem uns quants títols per a demostrar-ho: *El olivo*, *el aceite* y *la aceituna*, *Puerto Rico por dentro*, *Verdadero retrato al daguerreotipo de la Compañía de Jesús*, *La piedra filosofal*, *El joven marino*, *La gallina y otras aves de corral*, *El cazador de ciervos*, *Hipnotismo y Espiritismo*...

Uns altres títols per a remarcar la intenció demostrada per llurs donants: *Manual de pirotecnia* i una *Guía general de ferrocarriles*.

Perquè és un dels llibres més sol·licitats: *El Parnaso venezolano*.

Però no tot és dolent, i al costat de llibres estrafolaris que són molt justament empresonats —per bé que llurs autors gaudeixen d'una injusta llibertat—, es troben obres força apreciables: *Rinconete y Cortadillo*; *El ricachón en la corte*, de Molière; alguns llibres de Victor Hugo que són devorats febrilment i resulten insuficients per a cobrir les demandes; un sol volum de *La Barraca*, de Blasco Ibáñez, que té permanentment una cua de quaranta o cinquanta sol·licitants; la voluminosa *Historia universal* de Cèsar Cantú, de la qual manquen alguns volums d'entremig, però com si res, perquè els lectors salten alegrement la trencada continuïtat dels fets amb aquella bona fe...

També fa el seu pes la col·lecció completa del *Diario de sesiones de les avantpassades Corts constituents* (1854-69), conservada en perfectíssim estat, prova de la desatenció absoluta de què sempre ha estat objecte en aquella casa. Igualment es troben en molt bon estat les obres de Concepció Arenal sobre matèries penitenciàries, que no solament no lleixen els empresonats, sinó tan poc llurs guardadors.

Ja es veu, doncs, que podria haver-hi

teca de la Presó. Unamuno ha estat pregat tres vegades, i no s'ha dignat respondre ni una. Benavente, en canvi, no es mostra tan indiferent, i va contestar venint a dir que qui vulgui llibres que se'ls compri. Eugenio d'Ors va callar com un mort, i, com que les desgràcies no vénen mai soles, Ricardo León va trametre les seves obres completes!

Quan la proclamació de la segona República, la Presó, com tothom sap, fou desbordada; de la crema només va salvar-se la biblioteca, tret d'uns 200 volums que aleshores rodaven per les galeries. Entre aquests

L'aula dels presos

n'hi havia alguns del nostre Joan Maragall, que junt amb una monografia sobre Xavier Nogué amb pròleg de Francesc Pujols, era gairebé l'únic que els empresonats podien llegir en català.

I no és que el nostre idioma manqui d'adeptes en aquella casa, car especialment els presos de la tercera galeria demanen tot sovint llibres catalans i mostren llur desgrat quan se'ls respon invariablement que no n'hi ha.

Dels nostres autors, els que són més —i més endebeats— sol·licitats, són Carles Soldevila i Josep Maria de Sagarra.

Els homes cèlebres que han passat per la presó, i molts dels quals deuen precisament a haver-hi passat bona part de llur situació actual, poc semblen recordar tanmateix el gran consol que els era aleshores un llibre. Potser ja ni es recorden del que llegien llavors. Els en farem memòria.

L'honorable president de la Generalitat, Lluís Companys, acostumava a llegir, en les seves llargues estades, legislació i jurisprudència.

El malaguanyat Salvador Seguí (Noi del Sucre), llegia *La moral de la derrota* i la *Geografia* de Reclus.

El diputat Grau Jassans, novel·les d'Armando Palacio Valdés.

Ferran Valls i Taberner, els Evangelis.

Aragai, les novel·les d'aventures de Salgarí.

Angel Pestaña, els llibres africanistes de Gonzalo de Reparaz.

Peiró, els llibres d'Azorín.

Shum (el Poeta), la *Historia del arte* de Pijoan.

Precisament, Baptista Acher (Shum) deu potser la seva vida a aquesta persistent manca de llibres a la presó. Com tothom sap, Acher era a la Model, condemnat a mort. Per aquell temps, el senyor Monfort havia demanat a unes quantes persones, com fa sempre, que trametessin per caritat alguns llibres per als empresonats, i havia rebut (*rara avis*) un esplèndid donatiu de la senyora Concha Espina de Serna. Agraït, el nostre home encarregà a Shum un diploma dedicat a l'escriptor muntanyenc. Aquesta, enternida, s'interessà per l'autor del dibuix, s'assabentà així de la seva història, i anà a corre-cuita, personalment, de Santander a Madrid, a agenollar-se als peus del dictador, que si més no accedí a l'ajornament de l'execució, donant temps així a ésser després concedida la gràcia.

De moltes celebritats i de llurs predileccions bibliogràfiques, podríem fer una llista que no s'acabaria mai.

Emiliano Iglesias llegia poc, més ben dit, no llegia gens; diuen que matava el temps

comptant-los i mirant-los... Hi va haver un pres que de tant comptar-los i mirar-los, tornar-los a comptar i a mirar, va voler, ambiciós que n'era com un lladre, fixar llur posició.

Comas i Solà és per això l'home que gaudeix de més absoluta popularitat entre els nombrosos estadants involuntaris del casal del carrer d'Entença. Hi va haver un dels seus admiradors frenètics, que de tant llegir i rellegir *El cielo* (únic llibre de Comas i Solà que hi ha a la biblioteca de la Presó), va arribar a saber l'hora consultant l'estel, l'únic estel, que per la petita finestra de la seva cel·la podia captar la seva ambició intensa d'infini... i el pobre pres estava reclos per furtador de relloges.

Després de Comas i Solà, Jules Verne. Després... després, tot ho demanarien, els que pateixen fam, veritable fam de llibres.

No volem acabar sense fer honor a les poques persones que s'adonen d'aquesta necessitat i han fet alguna cosa per a satisfer-la. No cansarem, perquè la llista és curta.

El primer lloc pertany per dret propi al senyor Vicenç Ballester, president de la Unió Catalana.

També han contribuït a la biblioteca de la Presó, demés d'algunes persones que ja hem anomenat, l'Associació protectora de l'Ensenyança Catalana, Martínez Sierra, Linares Rivas i una senyoreta el nom de la qual no s'ha sabut mai. Aquesta generosa persona, que vivia a Sarrià, en el transcurs dels anys 1919 a 1924, trametia un bon llibre cada mes. A més a més, va oferir-se —i va complir-ho— a repatriar els presos que en ésser posats en llibertat no comptaven amb recursos per a tornar a casa. Després va casar-se, se n'anà a viure a Londres, i no se n'ha sabut mai més res.

Escriptors! Llibreters! Catalans tots! Imiteu-los!!

I en dir que els imiteu, no volem dir que escriviu comèdies com les de Linares Rivas, ni que us caseu i us n'aneu a viure a Londres.

Només volem, senzillament, que trameteu llibres, i si pot ésser bons, per a la biblioteca de la Presó Model.

ERNEST GUASP

N. DE LA R. — Si algun lector de MIRADOR, escoltant la crida que acaba de fer el nostre col·laborador, vol donar algun llibre a la biblioteca de la Presó, perquè no hagi de molestar-se a dur-lo tan lluny, pot deixar-lo a la nostra Redacció i ja ens ocuparem de fer-lo a mans del bibliotecari senyor Monfort.

L'APERITIV

Josep Llimona. — La nostra ciutat, com totes les ciutats que tenen una tradició i una història, manté filtrades en el cor de la pedra, en la llum i les ombres i en el gust de l'aire, tots aquells impalpables, gairebé indefinibles elements, que són els que li donen l'especialíssim perfum que saben apreciar els homes que estimen les ciutats com a un producte històric, com una fruita sentimental. Entre els elements determinadors de la personalitat moral d'una ciutat, el més important potser és el rastre que deixen les ànimes d'excepció. La presència dels ciutadans, que en un ram o altre han marcat amb un signe positiu les seves petjades damunt dels carrers de la ciutat, és la que perdura a través del temps, és la presència amb la qual la mort no pot res, i amb la qual la incomprensió o l'oblit són impotents. La ciutat ha estat fecundada per una ànima, per unes ànimes; el fruit d'aquesta fecundació difícilment s'extingeix; es modifica, es transforma, però acaba filtrant-se en el cor de la pedra i en el gust de l'aire, i els ciutadans que tenen una punta de consciència no deixaran esbandir l'aroma d'aquell fruit.

Amb el temps que portem de vida, hem vist a Barcelona passar algunes d'aquestes figures excepcionals, hem vist estroncar-se llur acció i hem sentit com el seu record anava convertint-se en efímera història.

La setmana passada, acompanyàrem al cementiri vell el cos d'un d'aquests homes positius, el darrer que ha caigut d'una generació original, laboriosa, plena de fantasia, d'improvisació i d'ambició, i naturalment anàrquica perquè era profundament barcelonina. La generació d'aquells als quals atrapà la fi de segle en plena vigília de joventut, i varen ésser els destinats a donar cara i ulls i embelliment a la nostra terra en el moment difícil del 1900.

Josep Llimona, de tots aquells grans homes, ha estat el més personalment original i el que a la noble continuïtat de creador afegia aquelles dues condicions que el faran tan viu en el record dels que hem estat els seus amics: la gràcia i la simpatia.

Josep Llimona deixa no sols en tots nosaltres, sinó en la vasta i heterogènia musculatura de la ciutat, la tebior del seu alè humaníssim, perquè ell, des de molt criatura, es llurà en cos i ànima a definir dintre els mitjans del seu ofici d'escultor, les dues coses que toquen més directament el cor i que instintivament provoquen una reacció simpàtica; aquestes dues coses són la força i la tendresa. Josep Llimona ha estat l'escultor de les musculatures verges i tiutants. De la responsable inflexió dels seus dits damunt l'argila tendra han sortit aquests herois juveníssims, a peu i a cavall, sense altre bagatge que llur escomesa i llur alegria pectoral, una cara fresca i sense malícia rentada pel vent i la cabellera amb un punt de romanticisme i de rebellia. I Josep Llimona ha estat l'escultor que ha anat traient de la pedra les noies més tendres i més flexibles d'aquest país, i no amb malícia cansada, sinó amb aquella passió mig cavalleresca i mig franciscana del qui entra per primer cop en l'hort de les Hespèrides, i sorprèn les espatlles, els pits, les trenes i les mirades en un estat de tèbia i delicadíssima expectació. Josep Llimona en les seves escultures femenines posa sempre aquella malenconia de cabellera ondulant, aquell punt de llàgrima o de meditació, que posaven els antics quan volien representar Psiquis sota la forma d'una xicoteta nua.

I Josep Llimona, que ha estat un home religiós i ha volgut veure sempre l'ànima dintre de la carn i dintre de la pedra, per un procés d'espiritualització, ha anat vestint les tendres anatomies, les ha esllanguit, ha acusat el misteri o la melangia de les galtes, i ha arribat a ésser el gran ennobridor de l'escultura religiosa d'aquest país. I com que la religió és la cosa més humana i més forta de totes, Josep Llimona, escultor del clima de la mort i de la zona del misteri, ha obert horitzons, ha suggerit hores patètiques a una gran massa disciplinada dins de la tradició religiosa de Catalunya.

L'obra escultòrica de Josep Llimona és tan amable i tan acollidora, perquè és d'una gran sinceritat, perquè la simpatia de Josep Llimona i la seva gràcia personal s'encomanen a la forma que modelen els seus dits. Ell és a més a més, i això dóna perpetuïtat a la seva obra, no sols un sentimental i un impulsiu, és un home que sap perfectament el seu ofici com el saben els antics; no és un improvisat, sinó un preparadíssim treballador; i el de excepcional d'artista, que potser entre els homes de la seva època només hi ha Ramon Casas que el tingui tan determinat com ell, és en Josep Llimona reforçat per la constància i el seny de l'home d'ofici. En el seu obrador mata les hores, descontent molts cops del propi treball, lluitant i patint, i destruint si convé, i en la solitària fredor apassionada de les formes insinuades, dels blocs apuntats i dels models rígids, Josep Llimona va consumint la vida, se li acusen els dos pòmuls com dues proes de neguit en la boira resignada del seu sostre, i els pèls d'aquell roig de cua de guineu de la seva barba es van embolcant amb el guix de les escultures i amb les mossegades del temps.

Josep Llimona ha estat el definidor més exacte de la part nova, tendra i sensible de la seva època. Entre tots els artistes de Catalunya, Josep Llimona ha estat el més ennobridor de tot, en totes les seves escultures, tant en els adolescents heroics amb tota la musculatura llure i arrapant les cuixes als flancs insensibles d'un cavall impressionant, tant en els forjadors, com en els portadors de branques de llorer, com en les noies fresques i despallades i tímides com una rosa, com en les noies que es fonen sota les túniques ondulants, Josep Llimona ha volgut expressar i ha volgut dir alguna cosa o ha volgut dir molt del que ell sentia i del que ell veia en el nostre país.

Jo, personalment, allí on veig perdurar més la seva ombra en el meu record i en l'aire que més estimo de totes les coses que em volten, és quan penso en Josep Llimona com a home originalíssim, com a cavaller, com a amic adorable.

La seva figura impressionant, magríssima, tot esquelet i tot ànima amb els músculs i la pell empallidida que donaven bellesa i humanitat a la seva ànima i al seu esquelet. I les mans de Josep Llimona, fines, allargades, volant a penes i intervenint en la conversa com una mena d'ales expressives; i els seus ulls cansats, velats per una teranyina d'enyorrament i de somni...

JOSEP MARIA DE SAGARRA

¡Nerviosos!

Prou de patir inútilment, gràcies a les acreditades GRAGEES POTENCIALS DEL DR. SOIVRÉ que combaten d'una manera còmoda, ràpida i eficaç la Neurastènia.

Les Gragees potencials del Dr. Solvré, (en totes les seves manifestacions), mal de cap, cansament mental, perduda de memòria, vertigens, fatiga corporal, tremolors, dispèpsia nerviosa, palpitations, histerisme i trastorns nerviosos en general de les dones i tots els trastorns orgànics que tinguin per causa o origen esgotament nerviós.

més que un medicament són un element essencial del cervell, medulla i tot el sistema nerviós, regnant el vigor sexual propi de l'edat, conservant la salut i prolongant la vida; indicades especialment als esgotats en la seva joventut per tota mena d'excessos, als que verifiquen treball excessiu, tant físics com morals o intel·lectuals, esportistes, homes de ciències, financers, artistes, comerciants, industrials, pensadors, etc., aconseguint sempre, amb les Gragees potencials del Dr. Solvré, tots els esforços o exercicis fàcilment i disposant l'organisme per reprendre's sovint i amb el màxim resultat, arribant a l'extrema vellesa i sense violentar l'organisme amb energies pròpies de la joventut.

Basta prendre un flascó per convèncer-se'n

Venda a 6'60 ptes. flascó, en totes les principals farmàcies d'Espanya, Portugal i Amèrica

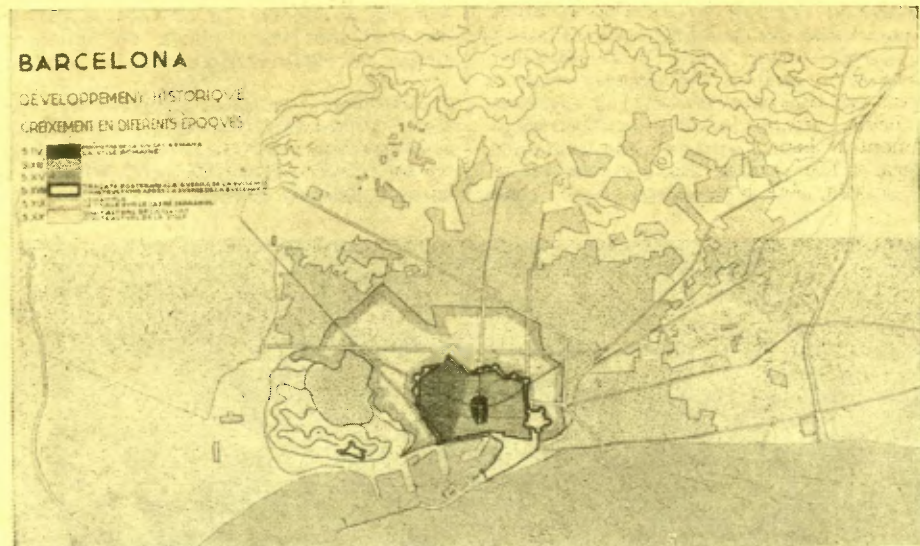
NOTA. — Dirigint-se a transmetre 0'25 ptes. en segells de correu per al franquig a Oficines Laboratoris Salsberg, carrer del Tor, 16, Barcelona, rebreu gratis un llibre explicatiu sobre l'origen, desenvolupament i tractament d'aquestes malalties.

ACCIÓ CIVILITZADORA

La protecció del paisatge

Amb motiu de l'enderroc del mur i columna d'un jardí de la Rambla, el senyor conseller de Cultura de la Generalitat, enlairant, com diuen, el to del debat, va anunciar-nos una sèrie de mesures legislatives de protecció del paisatge rural i ciutadà. La mateixa posició intel·ligent ha pres el regidor d'Urbanització i Eixampla de Barcelona, en allò que és jurisdicció seva. Els senyors Gassol i Duran-Reynals han evitat, naturalment, aquella mena d'agitació, artística i improvisada, que, en ocasions de l'or-

front d'una real necessitat que el país senti d'industrialitzar aquell riu. Una collada pintoresca, si és punt de pas obligat d'un corrent de tràfic, ja pot ésser pintoresca, ja pot ésser protegida, que els interessats en aquell corrent de tràfic l'atacaren, ella i el text legal inconsiderat, i venceran l'una i l'altre. En aquestes matèries tan fines i sensibles, és molt millor tenir una llei enraonada i un mètode que es pugui seguir, que no un monument vanitós de preceptes, el qual, des del primer dia, molta de gent s'ocuparà

Les grans etapes de la creixença de Barcelona, en el curs de les quals a penes si s'ha protegit res d'una manera coordinada

dre d'aquest enderroc de la Rambla, s'acostuma de suscitar. Agitació que, sota el pretext honorable de defensar la sensibilitat artística, dona lloc a que algun comentarista escadusser es lluri, per *trop de zèle*, a expressions fortes i excessives, absolutament contràries a la sensibilitat civil, i a l'art de la cortesia, respectable com tot altre.

Les mesures legislatives anunciades pel conseller Gassol tenen per objecte la protecció del paisatge en totes les seves formes: el paisatge arqueològic, el paisatge aquàtic, rius i platges, el paisatge de muntanya i adhuc, em sembla, el paisatge simplement (històric), és a dir, aquell que ha estat teatre d'una escena nacional important. Un cop, a la ciutat i al camp, la nova legislació estigui en marxa, les sorpreses desagradables com la del jardí de la Rambla no podran produir-se, com no s'acostumen de produir als països que, com Anglaterra per exemple, tenen una legislació semblant en funcions.

Aquesta legislació protectora no pot ésser una legislació de combat, i estic segur que no ho serà. No és endebeades que he dit, en començar, que les autoritats catalanes han enlairat el debat. No pot tractar-se d'una llei de classe (la classe dels artistes), sinó d'una llei per a tots. No pot tractar-se d'imposar una protecció a ultrança del paisatge contra d'altres activitats de la vida catalana, tan nobles i legítimes com puguin ésser-ho l'art, l'arqueologia i el meu ofici de paisatgista. Aquesta mena de lleis extremistes, que pretenen estrangular unes activitats en profit d'una altra de preferida, acostumen de dur en elles el procediment de vulnerar-les, i estan destinades al desús i l'oblit. Una llei, per exemple, que digués que tot paisatge de riu ha d'ésser preservat de l'empastifament de fàbriques, no subsistirà pas en-

de minar, de voltar per l'espantall i de convertir en irrisió.

Consti que parlo així d'un problema que m'interessa tant com al que més, i de coses com el paisatge urbà, arqueològic i natural, que em són caríssimes. Per això mateix no hi vull fer gatzara ni extremisme. Per això mateix voldria, i espero amb confiança, una organització, basada en un text legal català, que doni una base absolutament seriosa, solvent, assenyada i segura a la protecció dels nostres paisatges.

Tota llei de protecció, lluny d'ésser unilateral, ha d'ésser recíproca: protegirà el paisatge però ha de donar mitjans a la circulació, a l'agricultura, a la indústria, a l'habitatge, de fer valer llurs raons. Dir això equival a enunciar el principi bàsic del *Regional Planning*. La mateixa Generalitat de Catalunya, per iniciativa del seu primer president Francesc Macià, ho ha publicat així, en un llibre sobre l'avantprojecte de Pla Regional:

«L'objecte d'un Pla Regional és distribuir *amistosament* la superfície del país entre les distintes activitats que se la disputen, i permetre que la transformació necessària del paisatge natural en espai agrícola, industrial i urbà es faci de la manera més endreçada possible.

«Es per un esforç de conjunt i supermunicipal, que hauran d'ésser reservades les zones de paisatge arqueològic, les de parcs nacionals, les de sanatoris populars i les d'habitatge obrera en forma de grups-satèl·lits de les grans aglomeracions urbanes. És també per un treball de coordinació «regional» que s'evitarà que les zones de mineria, d'indústria o de gran tràfic entrin en conflicte amb les zones de conreus agrícoles que convingui respectar, o amb cursos d'aigua que convingui deixar nets i agradables. A cada activitat o funció, el Pla Regional — dit també *State i National Plan*, segons els casos — concedeix una o més zones de lliure expandiment, a canvi de limitacions a les zones que corresponen a altres funcions. Posa cada cosa al seu lloc i fa un lloc per a cada cosa. Sense voler destorbar les funcions, les ordena i les endreça; limita l'atzar, el caprici barroer i la imprevisió, funestos autors del desgavell del paisatge.»

Als atemptats incívils cal respondre, no amb una repressió igualment incívil, sinó amb una acció civilitzadora. Aquest principi s'aplica tant a la política com a la preservació dels bells paisatges. És més llarg, més treballós, d'educar el conjunt del país dins la doctrina liberal i endreçada del *Regional Planning* que no pas fer una descàrrega folia de textos legals i de reglaments. Però en triar els catalans el camí de governar-nos nosaltres mateixos, no triarem el camí de la facilitat, sinó el del treball, feixuc i honorós. Que és el que m'agradaria que seguíssim en aquest afer de la protecció dels nostres paisatges.

NICOLAU M.ª RUBIO
Arquitecte

Mirant a fora

Stavisky i les lletres

Els diaris francesos, en publicar la primera llista de chéquards — és a dir, de persones que han cobrat xecs de Stavisky — no han coincidit pas tot. En unes llistes mancaven nom que eren en altres. Era, senzillament, que hom havia cregut prudent de suprimir el nom d'algun col·laborador del diari.

Com es veu, Stavisky era un generós mecenas, molt més si es té en compte que, demés d'aquesta protecció interessada, havia tingut un temps la intenció de fundar un premi literari, de l'atorgació del qual hauria curat l'Acadèmia Francesa.

Ja hauria estat bonic que el nom de l'estafador s'hagués perpetuat lligat a una fundació així. Encara hauria estat més bonic que el cas Montyon, que deixà una quantitat per a premis a la virtut, que cada any distribuïx l'Acadèmia, i, pel que diuen els biògrafs, el tal Montyon no tingué, en vida, res de filantrop ni quasi de bona persona.

Gide i Stavisky?

En les obres completes de Gide, en curs de publicació, apareixen nombrosos inèdits, sobretot quaderns del seu diari i el més interessant de la seva correspondència. En el volum III, pàgina 518, hom troba uns fragments del seu diari, que, si més no, ofereixen unes curioses coincidències:

Alexandre S. trobat pels bulevards. A dinou anys, és a penes una mica menys bell que a quinze. Potser ha perdut un xic aquella pal·lidesa, aquella morbidesa de trets, que, d'antuvi, ens el feia creure espanyol.

Estic amb G. Alexandre ens empenem dient:

—Acabo de perdre la meua dona. (Es la petita A... amb la qual vivia feia un any.)

Explica que es van barallar la vella de cap d'any, ell la va maltractar i la petita A... se'n va anar a casa d'una amiga morfomana, la qual li va aconsellar la droga com a consol. Fos que no hi estigués acostumada, o que carregués massa la dosi, la petita A... va morir. Gide pregunta — s'otment, diu ell mateix — si això l'ha entristit.

—Parbleu! Al fons ens estimàvem... I després, ara no sé de què viure.

«Ella li donava bastant, d'ença que havia deixat el seu ofici de tallar pedres fines. Tot esperant agafar un nou ofici, els fa tots, i Déu sap si n'hi ha! Ah, si no digués mentides, com hom s'instruïria sentint-lo! Es pretén completament a l'abric de la policia (gairebé tots diuen això); i no acaba mai de contar els seus trucs. Hem entrat en un petit cafè del boulevard Montmartre i, sobre la taula de marbre on es fa servir llet calenta, jo un kirsch i G. una mena de xarop, ens mostra els seus papers. La seva cartera és plena de recomanacions excel·lents, cartes dels antics amos joiers, etc... —I mireu, escolleu-me: jo porto mai un paper que em pugui comprometre.

Després Alexandre conta el seu darrer estiu, la seva temporada a Trouville i a l'Havre. Dues dones, una a Trouville, l'altra a l'Havre, el mantenen. Amb l'una passa els dies; amb l'altra, les nits. Cada matí, pren el vaixell de Trouville, va a jugar a les curses o als cavallets. Cada vespre, reprèn el vaixell de l'Havre.

—Ah! — diu — m'ho he passat d'allò més bé! Duia una vida de príncep. Tenia una habitació a l'hotel; una habitació de cinquanta francs...

Un vespre, tornant a l'Havre, troba el jac buit: la seva dona, avorrida d'esperarlo, s'havia escapat amb un anglès.

Aquest Alexandre S., metec, home de molts oficis i no gaires d'honorables, pel que ell mateix explica, no podria ésser el cèlebre estafador? Gide, que ha donat proves d'una franquesa tocant al cinisme, no estaria bé que s'amagués d'haver-lo conegut.

Anuncis americans

Els ha publicat la Saturday Review of Literature, de Nova York.

«Senyoreta, amb el cap als núvols però tocant de peus a terra, sollicita treball, literari de preferència. Posseeix llicenciatura en lletres i sentit de l'humor. Ha ocupat nombrosos empleus, etc.

«Senyoreta de vint-i-sis anys, li agrada cervesa, llibres, majoria d'animals, música i certes persones; detesta gin, economia política, bridge, aranyes; estaria contenta de conèixer senyor lliure dels mateixos gustos.»

Els que totes se les pensen

Una «falsa estafada» pot donar més que una de debò, com ho demostra el que reproduïm a continuació.

Un dissabte, a la més luxosa botiga d'autos de Nova York, es presenta un senyor que compra el cotxe més car, un auto de vint mil dòllars, el paga amb un xec i se'n va...

...Fins una altra botiga, on proposa que li comprin aquell cotxe per la meitat de preu.

L'amo d'aquesta segona botiga es malfia, més que més perquè reconeix el cotxe, i telefona al seu col·lega.

Tot seguit es suposa que l'home ha pagat amb un xec sense tenir fons. Però com que és dissabte, els banes no estan oberts. Tot esperant dilluns, el senyor queda delinquant.

Es comprova que, en efecte, tenia al banc una quantitat superior al valor del xec, i processa els seus acusadors, amb el resultat d'obtenir vuitanta mil dòllars de danys i perjudicis per detenció immotivada: Benefici net: seixanta mil dòllars.

Exit en la mida
Corbates innarrugables
Pijames a bon preu
JAUME I, 11
Teléfono 11655

EL PUNT NEURALGIC D'EUROPA

Austria, poma de la discòrdia

En un article, publicat l'any passat en aquestes mateixes columnes parlàvem dels lligams entre el feixisme italià i el nazisme alemany, i de l'ajut econòmic del primer al segon. Un episodi sorollós reclamà l'atenció sobre aquest fet. Un diari de Múnic denuncià que el govern de Roma havia tramès a Hitler una forta suma de diner. Duta la qüestió als tribunals, el diari demostrà la veritat de l'acusació i fou absolt.

Quins motius podien induir Mussolini a afavorir els nazis, al mateix temps que pro-

nesi i el senador Senatore Borletti — senador de nom abans d'ésser-ne de fet — organitzant cerimònies amistoses italo-franceses. Jovenel — pacte dels quatre a part — reeixí efectivament a trencar el glaç entre Roma i París, per bé que sense la sort del seu gran predecessor Barrère, el qual tractava però amb personalitats com Venosta, San Giuliano, Tittoni, etc., que tenien una altra concepció de la política internacional.

Tranquillitzat una mica pel que feia referència a França, Mussolini pogué adoptar

un to resolt envers Alemanya, al mateix temps que estrenyia relacions amb Dollfuss, el qual es mostrava disposat a seguir els seus consells. Hom ha acusat precisament el dictador italià d'haver aconsellat la destrucció a sang i foc de la social-democràcia austríaca.

I aquí s'esdevé un fet extraordinari i impensat. Hitler es plany de la sort dels socialdemòcrates austríacs, acull afectuosament els supervivents i ajuda com pot els que resten «sota la bàrbara tirania dollfussiana».

La política italiana d'hostilitat a les aspiracions alemanyes sobre Austria, ha acabat fent perdre la paciència al Führer, i la premsa alemanya ha rebut el mot d'ordre d'atacar Itàlia i el seu Duce sense contemplacions. Els periodistes alemanys han recollit totes les frases truculents de Goebbels i les han esmerçat en la campanya italòfoba. Ni després de la declaració de neutralitat en 1914 i l'entrada en la guerra al costat dels aliats, la premsa alemanya no havia escrit amb tanta violència contra Itàlia.

Per tal de no excitar l'opinió pública, a Itàlia s'han limitat a la publicació d'algunes cursive en els diaris més importants, en les quals es deploa l'actitud d'Alemanya i una vegada més es recorda la ingratitude hitleriana.

La tivantor com més va més s'accentua, perquè ni Alemanya vol renunciar a l'Anschluss, ni Itàlia podrà mai consentir-hi.

Quines conseqüències poden derivar d'aquesta gravíssima divergència? Lògicament, s'hauria d'arribar a una nova formació dels acords europeus, i Itàlia, seguint els prudents consells del Quai d'Orsay, s'hauria d'entendre amb la Petita Entesa, interessada més que mai i més que ningú en el manteniment de la independència austríaca. Benes, home de seny i de pau, no posa sinó una condició: cap ingerència estrangera al Danubi, és a dir, independència de totes les nacions banyades pel gran riu.

Però a Roma, mentre es combat la política hegemònica de Hitler, es voldria estendre pel Danubi una influència pròpia, cosa que no serà mai acceptada per la Petita Entesa. I veiem Mussolini emprendre-se la tasca d'una unió austro-hongaresa, la qual hauria de tenir objectius diametralment oposats al de l'Austria-Hongria d'abans de la guerra, això és, descabdellar una política antigermana.

La política internacional de Mussolini ha estat sempre equivocada, fruit d'il·lusions sense cap fonament en la realitat. Afavorint el desenrotllament del nacional-socialisme, treballa contra els interessos d'Itàlia i contra la pau europea; avui, patrocinant una unió d'Austria amb Hongria, sembla perquè els fruits no siguin recollits per ell, sinó pel seu amic d'ahir i adversari d'avui, Hitler.

El mal és que tot això serveix per mantenir Europa en estat de constant pertorbació i allunyar el moment de la seva pacificació definitiva.

TIGGIS

ENCARREGUEU

ELS VOSTRES IMPRESOS

ARTÍSTICS I COMERCIALS ALS

TALLERS GRÀFICS

PATRICI ARNAU

VERDAGUER, CALLÍS, 3, 5 i 7

(D'AVANT DEL PALAU DE LA MÚSICA CATALANA)

ES LA CASA MÉS PERFECCIONADA EN LLIBRES RATLLATS, DE LUXE I EN TOTA CLASSE D'ENQUADERNACIONS. - ELEGANCIA I ECONOMIA EN ELS ENCARREGUES. - EN CAS DE URGÈNCIA DEMANEU-LOS PEL TELÈFON

14856

Viatges Marsans, S. A.

Rambla Canaletes, 2 i 4 - BARCELONA

Proper diumenge, 11 d'abril

Excursió a Olesa en autocar per assistir a la tradicional representació de la Passió

Preu: 12 ptes., localitat compresa

Sol·liciteu opuscles explicatius

Societat Espanyola de Carbur Metàl·lics

Correus: Apartat 190
Tel.: "Carbur"

BARCELONA
Mallorca, 232

Teléfono 73013

CARBUR DE CALCI: Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corcubion (Corunya) : : OXIGEN 99 % DE PURESA, Fàbriques a Barcelona, València i Còrdova : : ACETILEN DISSOLT, Fàbriques a Barcelona, Madrid, València i Còrdova : : FERRO MANEGANES i FERRO SILICI : : SOCARRIMAT i SECAT de fils i peces seda, cotó i altres teixits : : CALEFACCIÓ INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica : : GENERADORS, BUFADORS, MANOMETRES, materials d'aportació per la SOLDADURA AUTOGENA

PRESSUPOSTOS, ESTUDIS, CONSULTES I ASSAIGS GRATIS

EL CINEMA

"MIRADOR" PRESENTA

«El poder i la glòria»

Thomas Gardner (Spencer Tracy) s'ha criat a la muntanya. El seu món ha estat sempre el camp i ho ignora tot de la vida de les ciutats, de la vida mundana i de les grans fortunes. És el prototipus d'un esperit simple, sense ambicions, però això sí, tot un caràcter! A vint anys el trobem ocupant un modest lloc en una línia ferroviària; encara no sap ni llegir ni escriure i en confessar-ho a una jove molt gentil que viu per aquells indrets (Colleen Moore) se'n sentirà tot mortificat. I heus aquí que

regides per l'associació d'idees. L'ordre del film pot semblar capritxós, i no hi ha tanmateix res d'això; és un ordre viu, sincer, que tradueix admirablement la successió de records en el pensament de l'amic. El film salta grans períodes per aproximar esdeveniments llunyans, que, així confrontats, descobreixen la línia inflexible carregada de fatalitat o de providència — que aquesta distinció depèn de la vostra filosofia personal — de la vida de l'home que fou Thomas Gardner.

La infància de Thomas Gardner

aquella noia empenirà voluntariosa la seva educació, i tot llegint en veu alta i afinant la calligrafia, succeirà el que succeeix quasi sempre en aquestes circumstàncies.

Si una existència pot semblar ordinària i tallada a la mesura comuna és aquesta de Thomas Gardner fins aleshores. Casat, la seva dona li xiuxueja dolçament, però amb una insistència persuasiva, desigs de grandesa i de fortuna. Ell es resisteix; no té altra ambició que la d'anar de tant en tant al riu a pescar. Però la dona no és pas fàcil d'aconterar, i Thomas Gardner empenirà, per dir-ho amb els mateixos mots que el film, la conquesta del poder i de la glòria. Recibirà. I de quina manera! Però a mesura que l'esclat públic de la seva existència augmenta, la seva vida privada, en la mateixa mesura, serà un desastre total, fins a la tragèdia.

El film explica aquesta història ombrívola sense entendre's per res. Diem això darrer a posta, tant l'estil del film ens apareix i dur. William K. Howard ha vist i contat la història amb una gran impassibilitat, a mil llegües d'un to declamatori que hauria sens dubte malmès l'austera bellesa que avala aquest film magnífic. Però hi ha més; després de tot el que hem dit, no hem arribat encara al principal, el que fa que *El poder i la glòria* sigui fins a la data un film rigorosament únic. Hi ha la innovació introduïda per William K. Howard en el muntatge del film.

El film és una narració, una narració que vol ésser un panegric. És un amic del difunt Thomas Gardner que explica a la seva muller la vida del traspassat; aquesta narració no segueix pas un ordre cronològic estricte, sinó aquell ordre de les suggerències

Dilluns veureu el procediment i en verificareu tota la seva alta suggestió. No volem doncs insistir. El lector, pel seu propi compte, podrà sospesar totes les possibilitats que la nova tècnica de William K. Howard obre al cinema. El cinema, com tot art de narració, pot pretendre no sols a la narració estricte, sinó a la narració infiltrada d'intencions morals amb l'objecte d'acabar el sentit profund de la vida que hom tracta de plasmar damunt la pantalla. En aquest art de penetrar i il·luminar els fets, dominar la direcció del temps i veure-ho tot en contemporaneïtat, és quelcom capital. Això permet de reunir els esdeveniments d'acord amb llurs afinitats profundes al marge de la superficial filiació cronològica. William K. Howard, si més no, ha indicat un mètode original.

Assenyalen també que *El poder i la glòria* pertany a aquella filiació de films que volen presentar-nos, no pas un episodi o una aventura d'una vida humana, sinó tota aquesta vida, és a dir, allò que es pot anomenar tota una vida, els fets més sobresortints i més característics.

Les nostres sessions han estat generalment fetes de cara al cinema. Ens entusiasmen els bons films pel sol fet d'ésser bons; però tenim també l'amor abstracte del cinema. Ens importa per damunt de tot el cinema, i per tant allò que en la seva història vol dir progrés. *El poder i la glòria* de William K. Howard significa, al marge del seu valor intrínsec, un progrés, una novetat dins la tècnica del cinema. Per aquesta raó, el recomanem als amics de les nostres sessions, amb la convicció que trobaran en aquest film el que han anat a cercar sempre en totes les nostres sessions: cinema.

PANORAMA

Al Jolson, el virtuós

En cap dels tres primers films d'Al Jolson, *El cantor de jazz*, *El foll cantant* i *Il·luminat*, el protagonista no era mai besat. Únic entre tots els actors de cinema, tràgics o còmics, no se li ha vist mai cap escena amorosa en la qual hi hagués un petó.

Llegim que ara Al Jolson torna a la pantalla amb *Wonder Bar*. Després de sis anys de cinema, Jolson i Dolores del Río canvien un petó. Els espectadors diuen que Al Jolson no té pas l'aire d'un novici. La dona d'Al Jolson és Ruby Keeler, la protagonista d'*El Carrer 42*.

Emil Jannings

Ja fa divuit mesos que no ha sortit cap film nou amb Emil Jannings, el discutit actor de teatre incorporat al cinema.

—On heu estat amagat tant de temps? —li ha preguntat, així que ha arribat a Berlín, un redactor del *Lokal Anzeiger*.

—Al corral — ha respost Jannings —, al corral de debò. En la meua propietat de Salzkammergut, a Àustria, crio gallines, vaques i porcs, em dedico a fer una mica de jardiner i elaboro un aiguardent de prunes que em surt molt bé. Els pagesos comencen a reconèixer que no ho faig malament, i aquesta aprovació m'enorgulleix tant com la dels espectadors dels meus films. Ja fa vint anys que en faig de films, i he volgut reposar una mica. Per això he refusat contractes amb empreses americanes, que sempre volen que, a la pantalla, jo estigui patint continuament. Ara vull interpretar un paper sincer, un paper d'home senzill, d'alemany de debò. Però amb una condició: sense allunyar-me massa de la meua casa de camp...

Laughton, mecenas

Charles Laughton, l'inoblidable creador d'Enric VIII en el gran film d'Alexander Korda, sabent que la Companyia dels Quinze, de París, malgrat el seu èxit artístic de l'any passat, tenia dificultats per a presentar a Londres el seu nou espectacle, s'ha ofert a córrer els riscos peniàris de l'empresa.

Vetaquí un petit pedaç a la crisi teatral, que es fa sentir una mica a tot arreu d'Europa i d'Amèrica.

Films de temps passats

El corrent cinematogràfic, actualment, és de cercar temes d'altres èpoques ja sigui trets de la història, ja d'obres literàries que es presten a una reconstrucció ambiental.

Als Estats Units rodaran *David Copperfield*, segons la cèlebre novel·la de Dickens, i *El comte de Monte-Cristo*, segons la coneguda obra de Dumas, amb John Barrymore i Merle Oberon.

A Joinville estan a punt de començar *El coronel Chabert*, segons l'obra de Balzac, i *El mercader de Venècia*, de Shakespeare, segons una adaptació al cinema per Firmin Gémier. S'assenyala com a pròxima l'arribada de Frank Borzage a França, a rodar els exteriors d'un *Napoleó* d'Emil Ludwig, amb Edward Robinson d'emperador i Kay Francis d'emperadriu. Kay Francis està acabant de rodar, a Hollywood, *Madame Dubarry*.

Fémina

2.ª setmana
CENA A LAS
8

14 estrelles màximes de la
Metro-Goldwyn-Mayer

PUBLIC-CINEMA

Passeig de Gràcia, 57. — Telèfon 79681
De les 3 tardes a la 1 matinal

CURIOSITATS MUNDIALS
Interessants reportatges Fox Movietone
NOTICIARI FOX SONOR (Notícies d'Espanya)
NOTICIARI FOX SONOR (Internacional)
EL RAID ROMA - CHICAGO - ROMA, documental
patrocina per la Casa degli Italiani

Llibres a qualsevol preu
MAGATZEMS GASSÓ
Fiveller (abans Fernando), 42

WELLS AL CINEMA

Hem vist l'Home invisible

Els coneixedors de la novel·la de Wells *L'home invisible* (no costa gaire: n'hi ha una traducció catalana), tenien ganes de veure aquest film, de veure l'home invisible, encuriosits per les dificultats de realització que no podien deixar de presentar-se. En efecte, si Griffin fos sempre invisible, la cosa era aparentment fàcil; si fos sempre visible, gràcies al seu estrafolari enginyament de benes, perruca, ulleres, guants, etcètera, el film perdria tota la gràcia. Wells, en la novel·la, obté bons efectes còmics quan

atemptats de més envergadura que no pas en la novel·la, i la persecució del criminal que ha esdevingut Griffin no segueix el llibre per a adoptar un to més trágic, però de molt més valor plàstic del que hauria tingut de seguir estrictament la narració literària.

No volem que això sigui cap retret, en vista del resultat aconseguit. La transposició excessivament fidel de les novel·les té sovint l'inconvenient de produir films que no són cinematogràfics.

«L'home invisible»

descriu aquelles peces de roba que es veuen buides, movent-se en l'aire. Però també n'obté quan la gent rep patacades i no veu qui les hi dona.

Des d'aquest punt de vista, el film és perfecte; els trucs són meravellosament nets (que lluny de la barroeria dels de *King Kong*!), i aquella forma que es desmembra el cap sense que es vegi res sota la bena, aquells pantalons que caminen i els objectes que es belluguen donen realment la sensació d'ésser moguts per un home invisible.

Però encara hi ha alguna cosa, que potser no crida tant l'atenció del públic, i que potser es més impressionant: les escenes en les quals l'home és realment invisible. Aleshores, la gent visible ens fa adonar de la presència del malaguantat Griffin. Com a model d'aquestes escenes, cal citar la fugida de l'home invisible de la fonda, enmig d'aquella escala plena de gent que rep cops i empentes d'un ésser misteriós.

No es cregui, com podria suposar el que no coneix el llibre, que es tracta d'una obra còmica. Per bé que, tant en el llibre com en el film, abunden els trets d'humor i les situacions còmiques, el fons de *L'home invisible* és trágic. Ens les hem amb un xicot de talent que aconsegueix científicament la invisibilitat, però no la reversió del procés gràcies al qual ha escapat de les lles de la natura. En la seva follia, creu que el fet de no ésser visible ha de fer-lo amo del món, i en realitat el fa un desgraciat, com si l'autor hagués volgut marcar la tràgica inutilitat de sostreure's a les lleis naturals. Allò que, en el seu pensament, li havia de permetre de campar amb tota llibertat, és una causa més de feblesa i d'indifensió. El terrorisme a què es dedica quan és perseguit, no millora pas la seva situació.

Perquè en el film, l'home invisible comet

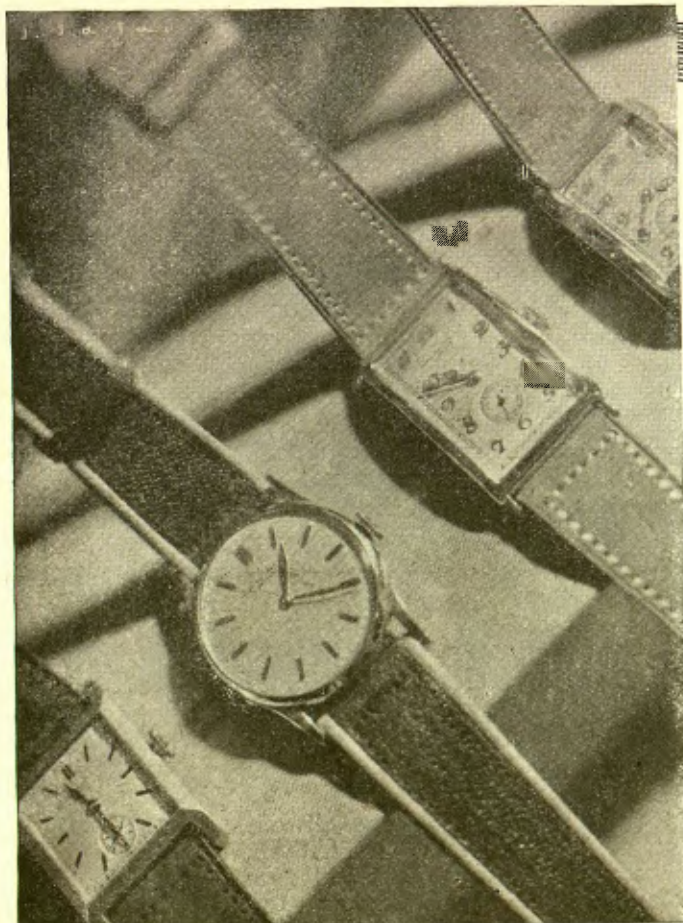
Wells, diuen, ha col·laborat amb Whale, director d'aquest film, en el qual s'ha introduït un factor que no jugava en la novel·la: l'amor. Però cuitem a dir que no hi fa cap nasa, ja que no desnaturalitza per res el sentit de la novel·la i potser fa més cinematogràfic el desenrotllament del film, que reix tot ell a mantenir sempre en alè l'espectador, intrigat no sols per la trama en ella mateixa, sinó pel ritme i la traça amb què és conduïda l'acció, servida per uns intèrprets excel·lents, del primer a l'últim.

(Ja és curiós que la *vedette* masculina de *L'home invisible* no tingui res de *vedette*, ja que només el veiem un curt moment final, quan la mort el fa visible.)

Tothom ha pogut constatar com perdien les obres de fantasia dutes a aquesta cosa tan concreta que és el cinema. Hom ha rigut amb els films creadors d'angoixa a base de personatges terrorífics, i s'ha sentit decebut amb les pel·lícules de personatges irreals, de conte de fades, que només els films de dibuixos poden presentar. El que suscita l'interès i l'angoixa de l'espectador, és l'ambient que crea el film, l'atmosfera que desprèn.

L'home invisible és dels pocs films fantàstics dels quals es pot parlar seriosament i lloar-los sense reserves. (Un altre és *L'home i el monstre*, tret per Mamoulian d'una obra de Stevenson.) A part la victòria sobre les dificultats tècniques, l'obra interpretada per Charles Rains i Gloria Stuart té aquells elements que en fan purament i estrictament cinema, i bon cinema, sense acudir ni al *sex appeal*, ni a la fastuositat, ni a altres mitjans d'entabanament que sovint dissimulen agradablement una mediocritat fonamental.

C.

Relloge
vol dir
precisió

Recordeu
amb
precisió
un
nom:

J. Roca
RELOTGER
P. de Gràcia, 18

J. Roca

DEMA
URQUINAONA ESTRENA
OTRO PROGRAMA MONSTRUO
INTEGRADO POR DOS GRANDES PELICULAS

Adquiriu les vostres localitats amb anticipació

Elegant... i ben afaitat. Utilitza diàriament crema-sabó BLANCAFLOR, elaborat amb les untuoses aigües de La Garriga. El sabó perfecte de l'eterna joventut. Es un producte nacional.

Adquiriu de seguida un tub d'estany de crema d'afaitar BLANCAFLOR, i l'adoptareu.

EL TEATRE

TEATRE ANGLES MODERN

Els English Players

Presentaren a Barcelona: *Vuit campanades* de Percy Mandley, *Coartada de 10 minuts* d'A. Armstrong, *Anthony i Anna* de St. John Ervine, *No es pot dir mai* de G. B. Shaw i *El llorer verd* de Mordaunt Shairp.

Es una llàstima molt gran que l'actuació d'aquesta companyia d'actors professionals anglesos hagi passat gairebé desapercebuda a Barcelona i cal esperar que quan tornin a fer teatre a casa nostra facin un propa-

admirable, segueix el curs dels amors d'un anglès aristocràtic, fresc professional que viu de la seva simplicitat, i una jove americana. La noia es deixa perseguir per l'home fins que ella pot agafar-lo a ell, i, com sempre, tot acaba bé. Trobem, però, que el tercer acte és molt fluix, terminant l'obra d'una manera poc decisiva. No obstant, Ervine sempre té un èxit rotund de taquilla i és el públic que mana. La companyia va treballar molt bé en aquesta obra, veient-se alguns d'ells, però, incapaços de seguir par-

La crisi del teatre català

Per què hi ha crisi. Teatre i cinema

I

Per raons que MIRADOR ha jutjat atenedibles, aquest article apareix firmat amb un pseudònim corresponent a un conegut escriptor català de reconeguda solvència.

No hi cap mena de dubte que si totes les quartilles que s'han escrit en alguns anys sobre la crisi teatral s'haguessin esmerçat a compondre bones obres, avui dia, si la crisi no fos resolta, almenys podria esperar ésser-ho tan bon punt com els empresaris es decidissin a posar en escena aquestes bones obres i el públic a anar-hi.

Però ara, em vol dir el lector què passarà després de tant parlar dels horrors de la crisi, el dia que surtin uns quants empresaris a presentar com cal unes quantes obres, i uns quants milers d'espectadors disposats a veure-les? La crisi esclatarà novament d'una manera automàtica.

Vol dir això que no hi hagi obres ni autors? No és això. Hi ha obres i autors, però les obres no corresponen als autors perquè no les han escrites. Per ara, els autors no fan més que escriure molt bons articles sobre la crisi, i els còmics a reunir-se per parlar de les dificultats que troben per viure i del cars que són els lloguers dels teatres i de la competència que els fan els cinemes. I, quan han de demanar, autors i actors estan tan deprimits que no se'ls acut altra cosa que demanar caritat i totes les solucions que es proposen no són altra cosa que solucions d'almoina.

Hi ha crisi, evidentment, i s'ha discutit prou de què és la crisi. Per uns és dels autors. Diuen que no hi ha autors i tenen raó, perquè si examinem i comptem els autors que hi ha, trobarem que no hi ha autors. Uns altres diuen que la crisi és d'obres, i també tenen raó, perquè d'obres no n'hi ha, i aquelles que es presenten als concursos els jurats ens diuen que són uns raves.

Uns altres asseguren que la crisi és d'actors, i també estan en el cert. Perquè, quins actors tenim? Tenim uns actors que sovint no saben parlar, mai no saben vestir, tots tenen una mena de reuma que els encarcara i no n'hi ha un del sol que pensi que un actor o una actriu són individus. Tots es pensen que un actor o una actriu són parts integrants d'una parella indissoluble, siamesa, com si diguéssim, d'ell i l'apuntador. I amb un teatre amb apuntador no és possible fer res.

Véiem després uns altres comentaristes i diuen que els culpables de tot són els empresaris. I tenen tota la raó. Perquè el teatre és una funció social i caldria que fos acompanyada amb tota dignitat, o deixarlo córrer, perquè no hi ha cap obligació d'ésser empresari de teatre i el món seria una cosa inhabitable si cada senyor amb diners que pretén una senyora maca s'hagués de fer empresari per fer d'ella una vedette de teatre, i això és el que fa desitjable la superació de la crisi teatral.

Per altra part, els empresaris també tenen raó, perquè no hi ha ningú que tingui el deure de perdre diners propis ni el dret de perdre els dels altres. Però els empresaris han satisfet aquest raó tancant els teatres.

FIDEL AMARGOS

(Continua a la pàgina 8)

MIRADOR

presenta dilluns, dia 12, al
FANTASIO

El Poder i la Glòria (Thomas Gardner)

Un film de
WILLIAM K. HOWARD

amb
SPENCER FRANCY

i
COLLEEN MOORE

En el programa, el noticiari de la setmana, un film alemany d'esport i en exclusiva una comèdia americana de l'any 1920,
EL SOMNÀMBUL

Des d'avui es desparten localitats numerades per aquesta sessió, a la nostra administració.

Flamenc i dansa de teatre

Molt bo l'elogi que l'estimat amic Guasp ha fet de la dansa flamenca i d'una de les seves cultivadores més autèntiques: la Soledad Miralles. Molt bo i molt poètic. No cal dir que el comparteixo. La dansa flamenca és el temperament a l'estat pur. L'emoció sense traves. L'espontaneïtat animal. La dansa flamenca és un fenomen fisiològic. És una secreció. És tan forta i tan magnífica, tan bella i tan impulsiva com una força de la natura.

Ara bé: la dansa flamenca és un art?

nyola és el balbuceig instintiu de les manifestacions populars civilitzat per l'estil. És el que ha fet l'Argentina, en el ball. García Lorca, en la poesia. Falla, en la música.

La dansarina flamenca balla per a ella i per als seus. Pot prescindir, doncs, de les bones maneres. La dansarina de teatre, per contra, balla per a tothom. Ha de tenir, doncs, educació. Ha de polir, fer sociables els seus impulsos. La dansarina flamenca ho neix. Com diu encertadament Guasp, «de flamenc no se'n vol ésser si no se n'és

ja una mica; no se'n sap si no se n'és». La dansarina de teatre, per contra, es fa. I es fa a còpia de l'estudi i d'una disciplina rigorosa. Els que coneixen l'Argentina, l'Escudero o la Teresina saben les hores diàries que dediquen a l'estudi i a l'entrenament. Aquest estudi, però, seria una gran nosa per a la dansarina flamenca. Aigualiria els seus balls, que són espontaneïtat i temperament. El conegut guitarrista El Chino volia portar la seva filla, la prodigiosa Carmencita Amaya, a una acadèmia. Escudero i jo li vàrem treure del cap aquest disbarat. L'acadèmia hauria estrangulat el temperament formidable d'aquella criatura extraordinàriament dotada. I és que una cosa és la dansa flamenca, dansa del poble, i la dansa de teatre.

Ernest Guasp nega categòricament que una dansarina flamenca pugui ésser una afortunada intèrpret de totes les danses regionals ibèriques. Exactíssim. Una dansarina flamenca, no. Però una dansarina de teatre, que no és nada, sinó feta, sí. Una dansarina de teatre ha de saber interpretar tots els gèneres. Ha d'ésser completa. I si té talent, si és artista, sabrà donar a cada dansa la tècnica i el caràcter que li correspon. Si és artista, aquesta diversitat enciclopèdica no destruirà la qualitat de cadascuna de les danses. Tot al contrari. Perquè és artista, Argentina, que no és una dansarina flamenca, amics Passa-

rell i Guasp, sinó una dansarina de teatre, pot cultivar els gèneres més diversos. I cultivar-los tots ells amb el mateix encert, com hem pogut veure.

Perquè és artista, García Lorca pot escriure, i escriure bé, coses tan profundament andaluses com *Canciones*, *Romancero gitano* i *Poema del cante jondo*, i coses tan oposades a aquestes com *Martirio de Santa Olalla*, *Santa Lucía y San Lázaro*, *Oda a Harlem* i *Oda a Walt Whitman*. Perquè és artista, Falla pot compondre tan bé *El amor brujo* com *Jota*, *Asturiana* i *Seguidillas murcianas*. I perquè és artista, Massin pot ballar tan bé *Les matelots* i *Le beau Danube* com la prodigiosa farruca d'*El sombrero de tres picos*. Enciclopèdia. Perfectament. Però amb qualitat literària. I és que, amics Passarell i Guasp, una cosa és la dansa flamenca, dansa del poble, i una altra la dansa de teatre.

SERASTIA GASCH

FAIANÇ CATALA

La casa més assortida en
objectes per a presents

Grans novetats en vai-
:: xelles i cristalleria ::

Corts, núm. 615
BARCELONA

DEMA DIVENDRES ESTRENA AL

CAPITOL

del darrer film de FRITZ LANG

UN FILM DE FRITZ LANG

ASISTIDO POR

RENÉ STI

El Testamento

del

Mabuse

COM

JIM CERALDO

RENE FERTE

MONIQUE POLLAND

UNA PRODUCCIÓ AL LUCINANT

BUSQUETS

PASSEIG DE GRÀCIA, 36

Mobles, Decoració
i Objectes d'Art

Visiteu els Nous Tallers i Noves
Sales d'Exposició

Actualment: Exposició de Pintures

RAFOLS, del 24 febrer al 9 març

JOSEP M. MÀSCORT, inauguració dia 10 al 23

LE LLETRE

LA NOVEL·LA

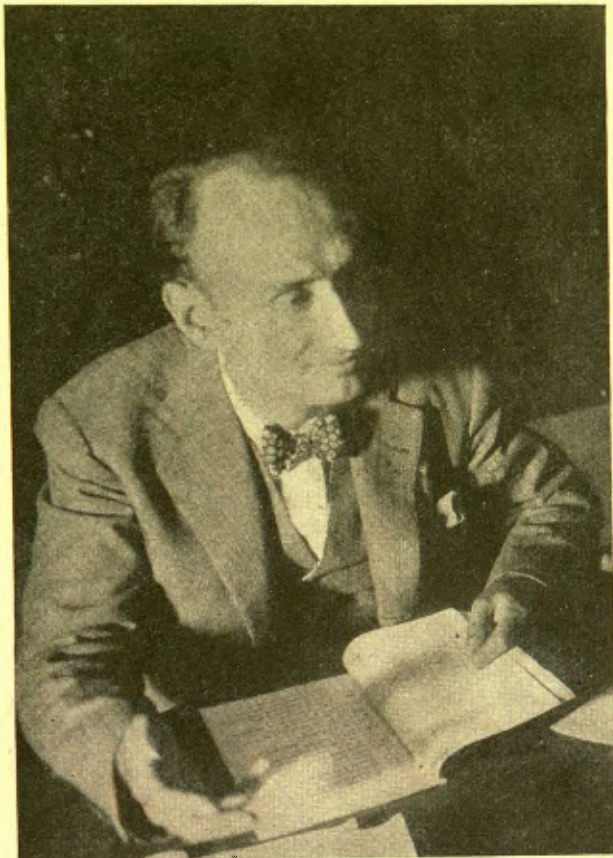
"Valentina", de Carles Soldevila

Carles Soldevila és, per damunt de tot, un deliciós contista. No crec pas fer cap descobriment en dir això, i per altra banda, ja he fet altres vegades aquesta afirmació. Tant les seves comèdies com les novel·les semblen treballades — amb quin art, però, i amb quina finor de matisos més infreqüent en la nostra latitud! — al voltant del nus central d'un conte arrodonit i perfecte. Potser aquest origen de la trama dels seus llibres i de les seves obres teatrals que jo li atribueixo és allò que fa que les creacions literàries de Carles Soldevila dominin sempre la sensació de seguretat, d'una línia recta i precisa que es clourà matemàticament en les darreres pàgines, i al volt de la qual, de vegades, per pura voluntat de divagació o per una concessió excepcional al decorativisme, l'autor posa uns serrells episòdics. D'aquesta forma inicial de conte que en l'esperit de Soldevila han de tenir els arguments de les seves obres llargues, pot pervenir també l'efecte de poca profunditat de llurs conflictes psicològics i la manca de vibració dramàtica que alguns crítics podrien trobar en les seves novel·les, i singularment en aquesta *Valentina*, que ha vingut a afegir un nou tipus de nota barcelonina deliciosa i enèrgica a la galeria de retrats en la qual destaquen les siluetes de *Fanny* i *Eva*.

I, tanmateix, l'argument de *Valentina* no està pas mancat d'aquestes característiques d'audàcia, profunditat i dramatisme que hom enyora algunes vegades tot llegint la prosa sempre intel·ligent i admirable de Soldevila. Un home públic de gran prestigi ha mort, deixant vídua una dona d'una bellesa declinant, però encara opulent, i dues filles, Maria Teresa i Valentina. Aquesta, mentre la gran s'ha conhortat ràpidament i es llança amb tota la seva vitalitat a les voluptats incompletes i delirants del festeig, basteix en el seu esperit un altar on la memòria del seu pare rep un culte exclusiu. Clotilde, la mare, troba en canvi que la mort d'un marit excessivament distant i fred li permetrà de regularitzar els seus amors clandestins amb Eusebi Baixeres i convertir aquell idill pecaminós del qual nasqué Valentina, precisament, en una unió legal i respectable que els anys de durada de l'adulteri i l'edat ja reposada dels contraents permet d'afegir amb un mínim de perills.

Però Valentina, aferrada a la seva missió vetlladora de la memòria del difunt, ha descobert les infidelitats preterites de la seva mare i demostra, en conseqüència, un odi instintiu envers Eusebi. Quan la seva mare li anuncia el seu matrimoni amb l'antic amant, davant de l'explosió de repugnància amb la qual la filla rep la nova, Clotilde ha de confessar tota la veritat: Valentina és filla d'Eusebi, i no pas d'aquell home su-

perior al qual ha jurat ella un gelós culte pòstum. La sensació de la noia és aleshores de revolta contra aquell fet que la seva mare li vol fer admetre: potser allò hagi estat veritat, però ella no vol admetre aquell pare banal i untuós que ara se li presenta. L'ombra del mort s'auria encara de més prestigi. Valentina cedirà a l'últim al casament de la seva mare, però acompanyarà arreu, com un testimoni cruel i venjatiu de la tardana lluna de mel, el nou matrimoni. Assistirà, amb una silenciosa satis-

Carles Soldevila

facció, a les revifalles cada cop més vehementes de les habituds de solter d'Eusebi, a les seves vanitats d'home galant i als seus flirts parençosos, i registrarà implacablement les desil·lusions i les angústies de Clotilde, impotent per retenir el marit que s'escapa de la regularitat i de la monotonia de la vida conjugal. Al capdavant, l'obra venjativa de Valentina culminarà en un episodi banal de tràgiques conseqüències: a dalt de la borda del vaixell de turisme on van, Eusebi, assegut a la baraneta, s'aboca enfora en una pueril exhibició de serenitat i força. Valentina aplicarà la punta encesa de la cigarreta a l'única mà que s'aferra a la barana, i l'home caurà, en plena nit, al mar. Un perfecte parricidi premeditat i que haurà de restar impune; la noia el confessarà serenament a la seva mare. Ella no ha matat el seu pare: el seu pare era l'altre.

Aquest Hamlet femení a ultrança, al qual un novel·lista germànic hauria atribuït un magnífic complex d'Electra, i de la psicologia del qual hauria fet una cosa tenebrosa i anormal, resta, tanmateix, en la novella de Carles Soldevila una noia sana i enèrgica, una mica obsessionada pel culte de l'home il·lustre traspassat, però on la reacció violenta de la qual influeix també indubtablement la sobtada revelació del pecat de la seva mare. És la verge, la noia casta que es revolta davant la florida vil·la del món, i en fa responsables, naturalment, aquells que té més a la vora. Tots els elements heroics i amorosos de l'adolescència es sublimen en aquesta missió venjativa que ha de dur a terme fatalment Valentina.

Després de la figura de la protagonista, la d'Eusebi Baixeres és la millor dibuixada del llibre. El caràcter superficial i vanitos de l'home personalment agradable i segur del seu atractiu i la forçosa topada dels seus petits vicis de solter madur amb la monotonia matrimonial són molt ben observats. Hi ha també un interessant personatge episòdic, aquella poetessa sudamericana, que és un apunt molt fi de psicologia femenina.

L'estil, en aquesta novella, és imperceptible, i això indica la perfecció a què ha arribat Soldevila. Les coses són explicades amb sobrietat, els diàlegs no són mai afectats ni grandiloqüents, i tota la novella té aquell to de normalitat ciutadana que és un dels beneficis més positius que l'autor de *Fanny* ha dut a les lletres catalanes.

RAFAEL TASIS I MARCA

VARIETATS

Diferència de tracte

Fa alguns números, reportatge en aquesta mateixa pàgina que Lemoine, bibliotecari al ministeri de la Guerra francesa, s'havia reconegut en el bibliotecari Sarrette, de *La révolte des anges*, i havia posat un procés als hereus i a l'editor d'Anatole France.

El tribunal ha reconegut com fundats els plans de Lemoine i li ha concedit 20.000 francs de danys i perjudicis. Però el demandant ha refusat que s'introdueix cap modificació en el text del llibre incriminat, per respecte al «patrimoni literari de la nació francesa». Això no té precedents en la jurisprudència. Precisament, en la nostra primera notícia sobre aquest procés, parlàvem també de la novella *Le cavalier de la mer*, de Jeanne Nabert, en la qual els habitants d'un poble bretó s'havien reconegut. Els tribunals condemnaren l'autora a retirar el llibre de la venda i no deixar-lo reapareixer fins haver suprimit els passatges considerats ofensius.

No aneu a la Universitat

Aquest és el consell que dona Bernard Shaw en un d'aquells articles que, escrits per a les agències, són publicats en una colla de diaris de diferents països.

Disposat a espantar cada dia una mica més, G. B. S. és de l'opinió — com qui no diu res — d'arrasar totes les universitats i sembrar de sal llur emplaçament. Per al sapastre irlandès, hi ha dues menes de gent perillosa: la dels mig cultivats, que han destruït la meitat de la civilització, i la dels perfectes intel·lectuals, que han estat a punt de demolir al món.

Per a ell, les universitats formen gent de mentalitat artificial, i el que cal, per tal d'apuntalar una civilització, són gent amb un esperit més o menys original. La universitat us ensenya a pensar com tothom. «Un llibre de text és, per definició, un llibre per no llegir-lo. Si sóc un home sense cultura, és perquè no n'he llegit mai cap. El temps que els havia de consagrar, l'esmerçava llegint llibres de debò, escrits per gent que saben escriure, cas que no és el dels autors de llibres de text.»

G. B. S. incita els seus lectors a estudiar el pro i el contra de totes les coses, a reaccionar contra l'educació unilateral que es dona en les aules universitàries.

«Passar un examen no té res a veure amb la recerca de la veritat. El bon alumne s'ha de preguntar: Quina resposta esperen de mi?»

I acaba el seu article així: «L'individu que es recorda tot el que hauria d'oblidar, arriba fàcilment als més alts graus universitaris. I aleshores, tot el que es pot fer d'ell, és enterrar-lo com més aviat millor.»

I ara, el que hagi llegit aquesta recensió que donem a títol purament informatiu, que pensi i faci el que vulgui.

Sobre Conrad

R. Ellis Roberts, en un dels darrers números de *The Observer*, de Londres, parla de tres obres de Conrad: *Un testimoniatge personal*, *Notes biogràfiques* i *correspondència* i *Darrers assaigs*.

«A Conrad no li agradava — diu Ellis Roberts — de mostrar-se «en pantufles». La seva dignitat natural, el seu horror de tota familiaritat, es devien en part al seu temperament aristocràtic i en part a la seva educació de mariner, que li havien ensenyat d'apreciar el valor tant estètic com moral d'una actitud reservada. És fals de creure que costa més de conèixer un home que no és lliure al primer vingut, que un que es diu amic de tothom. Al contrari, és més fàcil de conèixer la veritat sobre un home reservat, car ens ofereix menys detalls superflus, susceptibles de distreure la mirada i d'entorbellir el judici. Abastem completament amb la mirada, encara que no la compreguem, la petita reserva de Pope, la terrible reserva de Swift; però qui pot dir sincerament que ha tocat amb el dit el Sterne essencial, el veritable Anatole France?»

Conrad, en *Un testimoniatge personal*, diu això, escrit en 1912:

«Els que em llegeixen coneixen la meva convicció que el món, l'univers temporal, reposa sobre algunes idees molt simples; tan simples que deuen ésser tan velles com la mateixa terra. Reposa sobretot, entre altres, en la idea de la fidelitat. En una època en què el que no és revolucionari, d'una manera o altra, no pot esperar cridar l'atenció, jo no ho he estat revolucionari en els meus escrits. L'esperit revolucionari us dona grans avantatges en aquestes matèries, però us allibera de tots els escrúpols pel que fa a les idees. El seu optimisme dur i absolut repugna al meu esperit per les amenaces de fanatisme i d'intolerància que conté. No hi ha dubte que caldria somriure d'aquestes coses; però, esteta imperfecte, no sóc pas millor filòsof. Tota pretensió a una justícia especial desvetlla en mi aquella indignació i aquella colera de la qual hauria d'estar exempt un esperit filòsofic.»

OBRA D'ACTUALITAT
H. G. WELLS

L'HOMME INVISIBLE

TRADUCCIÓ DE JUST CABOT

Preu: 2 pessetes

Administració i venda:

Llibreria Catalònia
3, Ronda de Sant Pere, 3

LA POESIA

"La Carena", de Roser Matheu

El poema que suggereix el seu títol al llibre, es troba al bell mig de l'obra, com una carena dominant un paisatge. És el *Cant d'estiu*. Una exaltació de l'amor fati, l'amor a la vida tal com és. Fins aleshores, els poemes que precedeixen veuen el món en rosa, amb excepció, potser, d'*Aniversari*, al nostre entendre el més profund d'aquesta primera part. Són quatre estrofes d'emoció molt profunda, exposada amb gran sobrietat i amb vers elegant i lleu. La conclusió és perfecta:

Roser Matheu

...mira al volt teu l'amor en tota cosa;
sobre la taula el llibre, el vi i el pa,
en les galtes dels fills el to de rosa
flors dins el vidre clar
i la flama quieta que veïlla, porta closa.

Tota l'obra poètica de Rosa Matheu, continguda en aquest llibre *La Carena*, editat per *La Revista*, està escrita amb aquest to de mitja veu i de fusió de l'espectacle del món amb el sentiment. De preferència l'espectacle o el fons és un paisatge i llavors la poesia agafa un to que recorda algun romàntic anglès, àdhuc per una elegància molt dibuixada. D'altres vegades és una figura animada, una persona, com *A una núvia*, *A un poeta*, *La mare jove*. Aleshores l'autor procedeix de diferent manera. En *A un poeta*, per exemple, la figura humana és considerada en abstracte. El poema, en realitat, versa tot ell sobre el poder màgic de la poesia, que suspèn el ritme massa precís de la vida i ens inicia a una existència més adient amb la veritable naturalesa del nostre esperit. *A una núvia*, canta els sentiments que li provoca un esdeveniment, amb les efusions de la personalitat del poeta, i les evocacions i associacions d'idees. *La mare jove* simplement exposa una figura i tota la poesia està dins ella mateixa; el mateix feu Maragall amb *La vaca cega*.

Punta de dia, desvetllar de vida,
hi ha crits d'ocell enllà del prat humit;
ella surt al portal, tota enrossida
del goig íntim i tebi de la nit.
Duu un infant ros penjant de la mamella
i el braç li refà el ritme del bressol;
l'ull blau a poc a poc se li esparpella
i el cor mig adormit aixeca el vol,
i es troba presonera, extasiada
d'aquella gran dolçor que sent damunt;
d'una frase d'amor inacabada
perquè un caparró d'or hi ha posat punt.

Si comparem aquesta composició amb la maragalliana, tendents les dues al mateix disseny, de situar la poesia en l'objecte, de seguida ens adonem que Maragall cerca les

grans línies sintètiques i Rosa Matheu cura el detall; això, que subdivideix una mica l'emoció, en canvi li dona una tendresa velada, sobretot als darrers versos.

L'última composició del llibre ofereix la figura d'una noia eixint del mar seminau, com a base d'una meditació moral dita amb un gran daler i una gran puresa. La figura passa un moment — un llampec — pels nostres ulls i es desfà dintre del sentiment i del comentari.

A través d'aquestes motivacions accessòries circula com la història d'una ànima; el goig una mica aspre d'anar descobrint la vida i el dolor i de saber-los estimar.

Goig terrible de viure, dura, dura!
com siguis i d'on vinguis, tant se val!

Aquest afany de viure i d'estimar és el leit-motiv del llibre i li dona ressonàncies múltiples i nobles. És d'una poesia coratjosa, sense gaires embadalliments. Hom no nega el dolor; nega que ens pugui abatere. De vegades el crit de la passió:

...estima'm més encor, amb tot l'anhel
avergonyit, i la dolor intranquila
de pretendre abastar un bocí de cel
amb un grapat d'argila.

Però sempre la paraula és precisa i poètica. No hi ha balbuceig. Diríeu que de les qualitats femenines, Rosa Matheu n'ha volgut excloure aquell nyeu-nyeu tan excessivament característic de l'estil femení a la nostra terra.

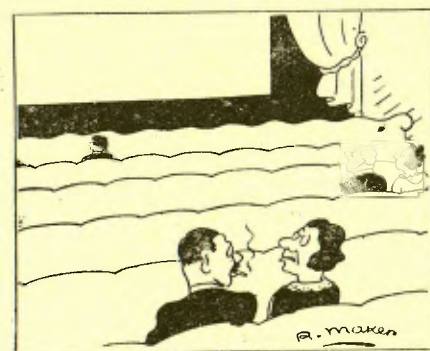
Amb tot, *La Carena* conté qualitats delicadament femenines de claredat, elegància, fermesa de sentiments, d'aquest seny tranquil dintre els moments més intensos, que no és, certament, una qualitat baronívola. I la gràcia. Un no sé què dintre l'estil que tampoc no és la galania una mica sorollosa que s'ha conreat en aquesta mena de poemes de sentiment, ni menys un escanyolament, sinó aquella mica de sensació d'endregament i de feina polida i ben deixada que us alleugereix el cor.

La Carena és un dels llibres de poemes més complets que hem llegit en aquests darrers temps. Fa el seu camí basat en ell mateix, modern sense fórmules modernes i, tot i ésser lliure de preocupacions folklòriques i pintoresques, d'una essència i una dolçor il·lustrament catalanes.

ROSSEND LLATES

CONTINENTAL

Clarís, 5. - Telèfon 19763
BARCELONA

—Què esperen a començar la sessió?
—Deuen pensar que no val la pena de destorbar la Marlene Dietrich per cinc persones...

(Marianne, París)

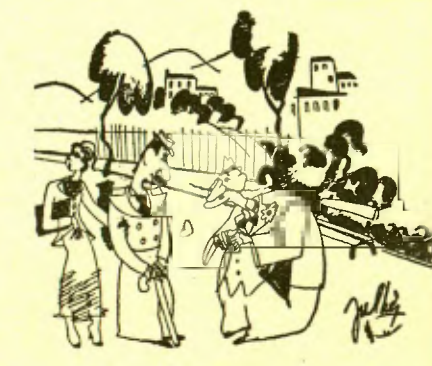
—En aquell moment tràgic, em va passar per davant dels ulls tota la meua vida...

(Smith's, Sydney)

—He perdut una cartera amb cinquanta duros. En dono deu a qui me la trobi!
—Jo n'ofereixo vint a qui me la doni a mi!

(Judge, Nova York)

—Hola, Puig! Noi, com has canviat!
—Però si no em dic Puig!
—I ara, també has canviat de nom?

(Ric et Rac, París)

—Uns pantalons com aquests.
—Miri, nosaltres els hi farem a la nostra manera. Que després es posin així, ja és cosa de vostè.

(The Humorist, Londres)

—L'hi asseguro, aquest barret li treu cinc anys de sobre.
—Sí? Doncs me'n quedo dos.

(Das Interessante Blatt, Viena)

LES ARTS I ELS ARTISTES

Les exposicions L'escultor Josep Llimona

Rafael Estrany

Els dies gloriosos per què passa l'aquarella catalana després d'haver abastat els primers premis del concurs nacional de Madrid, sembla haver induït Rafael Estrany, un dels més insignes aquarellistes, a pronunciar des de la Sala Gaspar quelcom de definitiu respecte l'aquarella.

Ara bé, aquest esforç està inclinat a produir alguna cosa que seriosament no s'ha

L'eixorca pintura que aquells produeixen està per sota la seva en un punt bàsic: la intel·ligència. Aquella és una pintura dominada que té tota la flaire de l'excursió aprofitada meitat i meitat entre la costellada i l'art, al record d'un Velázquez adulterat, del renaixement, de l'acadèmia i d'una íntima fòbia per tot el que és art de debò i que no pot explicar-se amb facultats exteriors.

Com que Ràfols d'això n'està apartat per

Iu Pascual — Noguer, hivern

fet mai. Volem dir que àdhuc és antiaquarellista i incatalogable per tant.

No volent però amargar aquella glòria legítima que hem alludit, preferim deixar de banda aquesta raó i concretar-nos a dir que Estrany és prou capacitadament pintor per a catalogar-se i per a fer prevaler el seu mèrit professional. Proves, i bones, ho són les obres números 7, 10 i 19.

Duu el tema al seu coronament, amb la força que requereix cada cosa i apartant aquella tècnica gairebé sempre nociva, Estrany queda com a un gran representant de l'aquarella catalana que a Madrid s'ho ha endut tot.

Albert Ràfols

Quantes persones hi ha a Catalunya que saben pintar? No ho sabem. Aproximadament, però, n'hi ha tantes almenys com oradors, com fabricants de teixits i com representants. Xifra incalculable la dels que, armats dels pinzells i del sentit de l'emulació, es dediquen al conreu de la pintura amb una tremenda viabilitat pel que es refereix al simple objectivisme, o sigui l'ideal de fer viure amb la gràcia mateixa del natural qualsevol arbre o muntanya que troben un diumenge.

Això és un motiu prou suficient per enorgullir aquell recó de l'esperit atàvic que diu constantment que venim d'artistes. No hi fa res que aquella muntanya estigui corcada per la inestabilitat artística i que passat un cert temps s'observi que es va transmutant. La qüestió és que una o altra sala de pis barceloní enriquirà les seves parets amb una pintura d'un parent que en tal data va celebrar una exposició infructuosa i caiguda en el buit, més que pel poc mèrit espiritual de l'autor, per la incomprensió del públic que va a les exposicions amb el verí del partidisme.

Lògicament no es pot reaccionar contra aquest familiar comentari. En 1874, Renoir, Pissarro i Manet parlaven per l'estil. Més tard hi parlaren els gràvids cubistes i els frenètics sobrerrealistes. Hi ha diferències, és clar. Però el calibre de les mateixes diferències ens aconsella que davant la repetició dels epítets que es pronuncien pels parents del pintor, particularment els tristos dies de la clausura, es procedeixi com no es procedí amb aquells. Amb un silenci integralment comunicatiu.

Hem dit tot això com a resultat d'haver vist l'exposició d'Albert Ràfols a la Sala Busquets, tot i reconèixer que no va dintre aquesta colla al·ludida. Que ens permeti, però, d'haver-lo fet servir de pretext per a tocar per sobre aquesta qüestió.

un viu sentiment de pintor, no cau en aquest precipici. Ho constatem amb un evident gust i repetim que si ens ha fet assenyalar el punt on resideix la sobreproducció catalana, deu haver estat degut, més que a la pintura en si, als temes dels quals es val per a les seves teles.

Iu Pascual

Pintor de les figuretes dels pessebres nacionals. Pintor que dona a les seves obres la impressió del catalanisme superficial a flor de pell.

No sabem ben bé per què, però la tela de Pascual proporciona aquella mateixa eufò-

Ràfols — La bassa, Capellades

ria de les ballades de sardanes dels vint anys quan ballar-les equivalia a fer trontollar el règim i a fer treure foc pels queixals als hirsuts policies que s'ho miraven amb una intenció profundament agressiva. Pura emoció, doncs, que ara recollim convenientment doblada a causa que el motiu és un motiu pictòric.

Iu Pascual és dels pintors als quals la tendresa d'un sector geogràfic acreditat se li manifesta amb ansies líricament preponderants. El mèrit del seu art és aquest i ambdós formen un cos compacte i indisoluble.

La pintura de Pascual, tan garbellada, tan molta i tan ben administrada, té el punt dolç de la quietud. És, com si diguéssim, un aspecte de la terra abans d'haver-hi una revolució. Tot posseeix la pàtina de la veritat que desitgen les grans utopies socials i tot presenta aquell caient buccio que a hores d'ara tant fa sentir.

Es igual doncs que Pascual repeteixi la carretera o el camp de blat o bé el panorama infinit d'una plana, si a desgrat de la repetició notem una vaga sensació de renaixements psíquics. Al cap i a la fi el senyisme és una finalitat perseguida, vinculada a l'exercici de l'art, i és així mateix un do que a no trigar gaire potser enyorarem.

En parlar així d'Iu Pascual creiem comentar el valor de la seva obra, ajudar a sotmetre a la seva personalitat unes quantes admiracions dissipades per diverses classes d'impressions emotives i enrobustir aquella personalitat que deixa veure a través de la seva paleta lúcides vistes del nostre país sense cap engruna de preocupació històricament pictòrica que Iu Pascual no deuria acceptar mai.

ENRIC F. GUAL

Feia temps que temíem la mort d'aquest gran escultor; feia anys que Josep Llimona arrossegava la malaltia: anava pel món com un cadàver galvanitzat. Res de tan punyent com la seva figura llarga, esqualida i desmanegada. Josep Llimona era la imatge del dolor: del dolor fisiològic i del dolor moral. Sofria horriblement i quasi constantment del mal que l'havia de matar i sofria altre tant en l'ànima per la soledat de la vellesa. Els seus contemporanis, els seus familiars, s'anaven morint i les noves promocions no li eren compensació, tot i que ell les amava, s'hi acostava, s'hi feia humil, com si en lloc d'un mestre fos un condeixable. Però les joventuts d'ara, i les de deu, les de vint anys enrerà, no es donaven per enteses: el respectaven, però no l'admiraven. I si l'haguessin admirat no li ho haurien fet saber. Els joves sempre solen ésser irreflexius, petulants i terriblement egoistes; això el mateix per relació a les gèneres anteriors que per relació mútua: és la llei natural, la qual ací a Catalunya és practicada amb tot rigor. El que fou més greu del relatiu abandonament en què la nostra gent, els nostres artistes particularment, tingueren Josep Llimona és que, en madurar o en envellir, aquestes promocions no esmenaven llur criteri entre despectiu i indiferent. Els homes que presidiren a Catalunya la tongada dictatorial foren particularment indeclicats envers el gran escultor: ho foren fins a la grolleria. Josep Llimona, que era sensible al bon i al mal tracte, amb ànima més aviat femenina, sofria cruelment d'aquesta continuada lapidació de golafres, de bàrbars i de xarlatans.

En rigor de veritat, ningú no s'atrevia a atacar cara a cara, en públic o en privat, l'obra de Josep Llimona. Més aviat hom la blasmava o la befava en petit comitè. Però ja n'hi havia prou perquè l'artista n'hagués esment. L'estat d'esperit advers dels contemporanis nostres, ni que sigui d'una petita part dels nostres contemporanis, no

se'ns amaga pas, per molt que hom el vulgui amagar. Més difícil és dissimular la simpatia i l'admiració. Tant és així que la natural admiració que havia de produir, si bé no tota l'obra de Josep Llimona, almenys una bona part, aquesta admiració no es trasllua mai, no es manifestava ni en ocasió d'una exposició de les obres de l'escultor. En les més apremiants avinenteses l'obra de Josep Llimona no provocava sinó lloances adotzenades, d'aquelles que no expressen res i que es prodiguen indistintament

noies copiosament vestides; persisteix fins al capdall de la vida del mestre. Aquesta doble influència de Rodin i del prerrafaelisme anglès va després minvant per a fer lloc a altra doble influència, la del propi Rodin i la de Bartholomé, alexandrinisme decidit.

Alguns escultors catalans han volgut seguir Llimona en la manera de concebre els volums i en la manera gairebé miraculosa d'expressar-los; sobretot la finor de dicció de l'anatomia de la donzella. Cap d'ells no

Llimona — Desconsol (Parc de la Ciutadella)

al geni que no és apreciat i a la nul·litat que hom vol afalagar. Quina pena per a l'artista! Quina pena per a tots nosaltres! La nostra societat està cega: no sent, no reacciona per si mateixa davant dels nostres valors d'art més importants, i en canvi idolatra perquè sí, només que perquè una colla li ho insinua, valors insignificants, això que el bluf enlaira per unes hores o per uns anys de termini; això que en podríem dir homes de la insigne insignificància. Ací tenim, per exemple, els pintors Pí-nós, Roig i Soler, Moragas, Torrent i d'altres; els escultors Venanci i Agapit Vallmitjana, Nobas, Sunyol, Antoni Solà, Roselló, Damià Campeny, Arnau, Bover, Aleu i tants d'altres, sense comptar els valencians ni els rossellonesos que produeixen obres mestres. Qui es recorda d'aquesta legió d'artistes que feren bona part del crèdit de la nostra terra bo i incorporant-se a l'art universal? Algunes de les obres cabdals d'aquests escultors estan perdent-se, emmotellades en guix o tallades en pedra friable. Sis anys enrerà cridava l'atenció en el meu llibre *L'Escultura Catalana Moderna* sobre aquesta tragèdia, sobre la necessitat apremiant en què ens trobem de fer fondre en bronze o tallar en marbre aquestes precioses estàtues que s'esmicolen: ni una veu he sentit per a recolzar la idea d'aquest salvament.

Però aquestes lamentacions ens allunyen del gran escultor traspassat. Cal dir de nou, ara que ens deixa, i a manera de lloa funerària, quina era la seva vàlua. En el llibre precitat la referim en conceptes que ens semblen adients encara avui, els quals ara ens plau de glossar. Llimona no amà els grecs a desgrat del seu viatge d'estudis a Roma: no els comprengué fins tardanament; ell mateix ens ho digué. Així i tot, mai no semblà decantat cap a aquell concepte pur de la forma, del que valen transcendentalment els volums, que és la característica de l'art grec fidenci. Llimona fou sempre un escultor romàntic, al començ de la seva carrera artística ho fou segons el miquelangelisme de l'escola francesa, a Barcelona un xic tocat, aleshores, de teatralisme a la Guimerà. Després fou un alexandrinisme del gènere morbida. Aquesta morbidesa que Josep Llimona havia de constatar en les obres alexandrines i en les del renaixement italià que veuria, a milers, quan la seva estada a Itàlia, no influïren gens en aquell moment sobre l'escultor barceloní: Llimona es decantà més aviat cap a l'art ferreny i melodramàtic, de les estàtues mascles i musculades que escortaren els seus primers triomfs. L'escultura morbida, delicadament femenina, que és la millor de l'obra llimoniana, no es produí fins a la maduresa, fins entrar l'artista a la vellesa, quan l'encís dels Duccio, Rossellino, Pollajuolo i Della Robbia devia ésser esborradís en el record del nostre escultor. I entre ambdues tendències floreix la que apariflua per Constantín Meunier i pel Rodin donzellista, si es pot dir així, pel Rodin d'*El Petà, Els Germanets, La Caritade caiguda*, etc. Aquestes dues influències es constaten en el *Monument al Doctor Robert* i en el gran *Sant Jordi cavaller*. A partir, poc més o menys, de l'any 10 d'aquesta centúria es produeix en l'esperit de Josep Llimona aquest lleu alexandrinisme que és evocació dels italians escultors de *Madonne*, però interpretats un xic al través de la concepció rodiniana de la forma. Al començ de la seva etapa que podríem qualificar de *feminista*, les donzelles que en el marbre esculpeix el nostre artista es troben informades d'un esperit italià traduït a l'anglès: és una mica el concepte prerrafaelista el que mou la mà de l'escultor; aquelles donzelles ens apareixen sempre abillades de llargues túniques que oculten les passes, i llurs fàcies recorden molt les de les donzelles de Rossetti i Burne Jones. El perfil de les donzelles d'aquest darrer prerrafaelista persisteix enllà d'aquesta etapa de les

ha reeixit en aquesta imitació. Només Llimona ha sabut fer parlar el marbre per a expressar els valors, els traspassos infinitesimals, vagues i canviants, dels cossos subtils de les noies. No hi ha pas manera d'explicar-se aquest art d'infinites fineses, on

Llimona, per Ramon Casas

no apunten arestes ni' traspassos violents, on tot és tendrò i vida juvenil perfectament articulada en un esquelet present però tan sols inferible, tan graciosament articulat i mòbile com són panteixants i sensuals de vida càndida la carn i els tendons que l'enfunden.

En aquestes estàtues, particularment en les estàtues que representen la noia púber, innocentíssima, Josep Llimona fou el nostre primer escultor, l'escultor del moment més enciser de la vida humana.

JOAN SACS

nom registrat

raspalls per a tots els usos

articles de neteja—objectes per a presents

rambla catalunya, 40

PROJECTOR

Perit i falsificador

A Berlín s'ha vist fa pocs dies la causa contra un tal Hauser, un expert en pintura que féu pujar el preu d'una tela de 350 a 3.500 marcs, canviant senzillament la firma del pintor.

Hauser pertanyia a una bona família, que s'ocupava de restauració de quadros des d'unes quantes generacions. Ell mateix estigué al cap d'aquest servei en els museus de Berlín. Però com que aquesta situació no satisfia les seves necessitats, es posà a fer peritatges, generalment falsos. L'única excusa que ha sabut trobar davant el tribunal, és que no tots ho eren. Així llança al comerç més de tres-cents falsos Rubens, falsos Van Dyck, falsos Hobbema, etc. Al·luc arribà i tot a peritar teles que només havia vist en reproducció, o que no havia vist per res.

Un cartell de Moneny

Enric Moneny havia figurat en alguna d'aquelles exposicions del primitiu Saló dels Evolucionistes, aportant-hi quadros una mica *jaues*.

Després, però, deixà — es pot dir que completament? — el conreu de la pintura de cavallet per a dedicar-se a aplicar el seu art a treballs comercials i industrials. La seva producció, en aquest ram, és copiosa i, com

Moneny — Cartell

a.anònima gairebé sempre, del tot desconeguda dels visitants de les sales d'exposició i del públic en general. Empreses de publicitat i cases editorials han consumit la producció de Moneny en aquests darrers anys. Recentment, però, hem vist com es dedicava a un gènere ja més susceptible de sortir de l'anonimat, als ulls de la gent. Volem dir el cartellisme. Heus ací la seva darrera mostra, el cartell que ha resultat guanyador en el concurs obert per la Fira de Barcelona, els cartells concurrents al qual estan exposats a la Llibreria Catalònia.

Remarqueu sobretot que en un anunci d'una manifestació comercial s'hagi fugit del clàssic Mercuri i els seus igualment clàssics atributs. I notem també el nivell honorable del conjunt de cartells participants en aquest concurs, que encara fa més valuosa la distinció obtinguda per Moneny.

Exit en la mida
Corbates inarrugables
Pijames a bon preu
JAUME I, 11
Telèfon 11655

GUTEMBERG, S. A.

Maquinària, Tipus, Filetatge de
bronze Tintes i Utilitatge per les
Arts Gràfiques

Aguilers, 1 i Via Laletana, 4
Tel. 15524 - BARCELONA

PER A FOTOGRAVATS, LA CASA

ANTONI MARTI

Màxima rapidesa ■ Màxima qualitat

AVINYÓ, 19, pral. : Telèfon 17047 : BARCELONA

RICINO GOLOSO DELICIOSO PURGANTE

La crisi del teatre català

(Ve de la pàgina 5)

Els còmics donen la culpa als propietaris dels teatres, i tenen molta raó. Aquests propietaris, que cobren lloguers exagerats dels locals, els tenen com veritables coralls i es necessita haver passat una malaltia greu i haver fet una prometença per anar-hi. D'altra banda, tan aviat com poden instal·lar-hi un cinema, hi fan reformes i procuren fer-ne uns llocs almenys moderadament confortables.

Finalment, tots els estaments interessats donen la culpa al públic, i tenen raó també, perquè sense el públic és inútil esmelegar-se per fer teatre. Però, és que el públic té l'obligació d'anar a passar fred i son i patir de seients durs i arronçar les cames per donar pa i gust a tots aquells estaments? És el públic, o bé són ells els que estan encarregats d'una funció social? Seria tant com dir que els obrers tenen la funció social d'enriquir els patrons.

Cal, doncs, tornar al públic el gust del teatre.

Per això caldrà, primer, que el local no sigui una cosa rebarbativa i incòmoda: caldrà que els actors se sapiguin bé el paper sense necessitat d'apuntador, que facin goig i que tinguin una educació apropiada i un entrenament físic adequat; també serà necessari, aleshores, que aquests actors estudiosos, entrenats i agradables del seu físic segons els papers en què s'especialitzin, tinguin bones obres, i obres interessants en què esmerçar les seves facultats, i que aquestes obres tinguin autor; però això és el més fàcil, perquè sense autor no hi ha obra, encara que algunes companyies han aconseguit aquest miracle.

Però amb tot això encara no n'hi hauria prou, perquè el teatre té ara un rival formidable, que és el cinema.

Què és el cinema en tant que espectacle? En tant que espectacle, és a dir, en tant que força agrupadora del públic, el cinema ve a ésser com un teatre en conserva. El feu a la fàbrica, el poseu en llanes i l'envieu a tot el món.

Però de la mateixa manera que abans només eren conegudes les sardines de Nantes, i quan es descobrí que a casa nostra també hi havia sardines ens les fabricàrem i exportàrem, ara, a l'inrevés, quan s'ha vist que hi havia llanes de teatre, s'ha volgut conservar teatre. Però no hi havia les sardines, perquè aquestes sortien a tot arreu del teatre i ací primer s'havia matat el teatre si n'hi havia hagut de conservar.

Es parla molt de la rivalitat del cinema i el teatre; però és un fet que sense aquest el primer tindria dificultats insuperables. Gran nombre de films, en efecte, surten d'obres teatrals perquè el teatre ofereix al cinema garanties que altres gèneres no tenen. Des de l'aparició del sonor, en apropiant-se el diàleg, el teatre, amb la intensitat de la seva acció i la seva extensió relativament curta, dona al cinema un material apte per ésser treballat i enriquit amb nous recursos. Però sobretot, una cosa que cap altre gènere no li pot oferir, pot donar-li una experiència, un avant-goût del que serà el film i de l'èxit que tindrà.

En efecte, una obra teatral és infinitament més econòmica de muntar que no pas un film i amb ella és molt més fàcil d'experimentar sobre el públic abans de despendre mils i mils en el rodatge.

Aquest sistema s'utilitza a tots els països productors i als Estats Units s'ha sistematitzat: Broadway és el camp d'experimentació de Hollywood. Però encara, a Amèrica, ho porten més enllà, perquè les ciutats del centre són utilitzades com a camp d'experimentació de Broadway. Les obres que tenen èxit a les ciutats de segon ordre, són muntades a la Via Ampla de Nova York amb tot luxe i, si tenen el mateix èxit ací,

al cap de poc ja se les disputen les companyies de cinema, a menys que el teatre on es representen no pertanyi ja a una casa productora de films.

D'aquesta manera la rivalitat entre el teatre i el cinema no solament s'atenua, sinó que es compensa i no perjudica greument més que el teatre que no és teatre dels països que ni tenen veritable teatre ni veritable cinema, com el nostre.

Però perquè el públic s'interessi pel teatre es necessita, primer, que aquest teatre tingui veritable interès, i després, que la seva presentació no faci enyorar la del cinema.

Aquesta fretura de presentació fou la que un temps va fer l'èxit de les revistes de gran espectacle. Però hom va fiar-hi massa, hom va oblidar l'interès de l'obra, perquè donava la casualitat que, com en el cinema, no eren els que més coses per dir tenien (no eren i no són) els que trobaven el diner necessari per muntar una obra, sinó els que tenien (i tenen) més temps per perdre i més despreocupació per esmerçar a la recerca d'allò que en diuen un cavall blanc.

I a això ha estat degut el fracàs d'aquesta mena de teatre, diríem de presentació, i del cinema de totes menes a casa nostra, perquè el públic es cansava de mirar i no més mirar, perquè l'autor, per boca dels actors, no era, desgraciadament, mut.

D'altra banda, els actors que tenien alguna cosa per dir es trobaven amb una sèrie de limitacions. Com que l'espectacle teatral havia anat decaient, els empresaris eren cada cop més exigents. Però no pas més exigents amb les obres, que això hauria pogut ésser un camí de salvació, sinó amb l'economia dels mitjans de presentació i amb la comoditat dels comedians. L'autor havia d'escriure obres d'un muntatge fàcil i econòmic i que s'avingués a les facultats dels actors de què l'empresari podia disposar, perquè, si els actors guanyaven poc, no era pas cosa d'exigir-los molt. Això feia de l'actor una mena de funcionari que compta amb un passament i una rutina per la vida, i, quant als actors, els posava en un peu forçat d'ales tallades. Tot anant encalçant llurs obres a les condicions mesquines que se'ls demanaven, eliminant de bon principi tota idea de grandiositat, d'enginy o de profunditat, anaven fent un llur intel·ligència i llur fantasia a aquells límits que, si al principi els ofegaven, més tard sense ells no podien viure. I el teatre s'hi moria.

Ara ja el tenim mort. Algú havia propugnat aquesta solució i deia que potser valdria més deixar-lo morir. Però quan ho deia, el teatre català ja feia tuf. L'operació que més saludable podia ésser-li era l'autòpsia. Ja la hi hem feta. Però, tot fent-la hi hem descobert que el teatre, si no pròpiament una au fènix, ja que no ha mort cremat encara que tants teatres s'hagin cremat, sinó de fredor, és una mena d'arbre susceptible de treure rebrotos de les seves arrels.

Pot rebrotar el teatre?

Creiem que no solament pot rebrotar, sinó que ha de rebrotar amb una gran ufana. Ens explicarem.

FIDEL AMARGOS

L'article que és continuació d'aquest d'avui sobre *La crisi del teatre català*, porta per títol: *Hi ha 200.000 pessetes anuals: Qui en dona més?*

MUSICA I RADIO

Una nova òpera d'E. Krenek

Ernst Krenek és, sense cap mena de dubte, un dels músics del nostre temps de més ric talent. Les seves primeres obres instrumentals, sobretot el seu gran oratori social i revolucionari *Zwingburg*, el fan remarcar pel seu estil modern, refractari a tot compromís. A l'edat de vint-i-sis anys, Krenek guanyà una reputació mundial per la seva òpera *Jonny*, òpera símbol del nostre temps, la primera òpera de jazz amb un protagonista negre, document d'una vitalitat brutal que sembla bandejar completament tot sen-

Ernst Krenek

timentalisme líric. Krenek va sempre a la recerca de la realitat i de les manifestacions més avançades del nostre temps. Però malauradament, ni el socialisme sembla convertir-se en realitat ni el lirisme de la vella generació es deixa vencer definitivament. Krenek comença a replegar-se dins ell mateix. En el seu *Orfeu* s'havia ja abocat als problemes de la psicoanàlisi. Tanmateix la gran òpera el sedueix; la *Vida d'Orestes* clou la primera fase de la vida i de l'obra d'Ernst Krenek.

De retorn a Viena, després d'haver estat assessor del teatre d'Estat de Wiesbaden i de Cassel, es deixa agafar en les malles de l'ambient de la capital austríaca. Els seus nombrosos reculls de *lieder* i la seva gran obra orquestral de variacions, són els principals resultats d'aquesta segona fase. L'empenta revolucionària ha passat; la fuga d'estil, l'expressivitat concentrada de les modulacions harmòniques ha deixat lloc a una simplicitat tantost encisadora tantost sospitosa, que ben sovint no sap evitar els perills d'una melodia banal. Els elements de l'òpera, descoberts i utilitzats en *Jonny*, es confonen amb un desuet lirisme Schubertià amb un acompanyament modern que algunes vegades aconsegueix ésser impressionant.

Al mateix temps, Krenek es fa conèixer més com a escriptor que com a músic. Els

seus nombrosos articles, sobretot els de la *Frankfurter Zeitung*, revelen un esperit extraordinàriament cultivat i espiritual. No tracta solament qüestions musicals, sinó tota mena de problemes actuals. Com succeï en el seu estil musical, el repertori de les seves idees ha sofert un canvi visible. L'apòstol del collectivisme revolucionari d'abans ha retrobat els valors d'un individualisme cultivat i àdhuc solitari. Quan l'actualitat no li pot donar el que vol, ho cerca en la història. Amb ajut de l'exemple històric sembla voler intervenir en el món contradictori d'avui dia. A l'edat de trenta-quatre anys, Ernst Krenek acaba d'escriure la totalitat de la seva nova òpera teatral amb música, composta de diversos quadros que giren a l'entorn de la figura de Carles V. La primera representació d'aquesta obra tindrà lloc a l'òpera de Viena durant aquest mes.

Fins ara no coneixem d'aquesta obra altra cosa que un curt resum del text. L'acció s'esdevé a l'any 1588, al convent de San Jerónimo de Yuste, a Extremadura, i es desenrotlla sota la forma d'una confessió. Carles V, commogut profundament per la veu de Déu que sorgeix del quadre del Tícià *El darrer tribunal*, fa ordir el seu confessor Juan de Regla. D'aquesta confessió que té alhora el caràcter d'una justificació, en resulta tota l'acció, integrada per quadros històrics que recorden tots els esdeveniments extraordinaris del segle, intercalats en el diàleg de l'emperador amb el jove monjo. Són visions que revelaran a Carles el sentit de la seva missió alhora que en l'acció dramàtica es decidirà si aquesta justificació pot portar a l'absolució.

«Aquest emperador — diu Maurici de Saxònia — és un visionari, de cara sempre vers els ideals de les generacions submergides en la llunyania de la història o bé — cosa que no goso creure pas — avançant-se per centúries al seu temps.»

De les dues parts del llibre, la primera acaba amb el següent fúnebre d'Isabel; la segona, amb la mort de l'emperador. En aquesta obra Krenek no pretén demostrar el curs de la història com una suma total de possibilitats per a l'individu d'apropar-se a l'ideal o de desviar-se'n, sinó com una tasca concreta amb la qual cadascú deu midar-se. D'aquí neix la idea central de la justificació. La tasca de què es tracta ací és la idea cristiana, i amb això la responsabilitat de cada u davant de Déu i del tribunal suprem. És aquest el tema interior del llibre de la nova obra de Krenek que en la tècnica teatral sembla oferir molta similitud amb el *Cristophe Colomb* de Claudel. Hem d'esperar la partitura completa de l'òpera per a poder jutjar-la i per a saber quina etapa representa en l'obra musical del jove compositor austríac. Les relacions del llibre amb la realitat i sobretot la realitat austríaca, no passaran desapercibudes. «Amb aquest home, mor una època», exclama, a la fi de l'òpera, el jesuïta Francisco. És que el Carles V de Krenek serà el producte d'idees fantàstiques que voldran fer ressuscitar aquesta època llunyan a per acabar avui dia el que no pogué acabar al seu temps?

OTTO MAYER

Notícies de tot el món

ANGLATERRA

* Acaba de morir a Londres, a l'edat de setanta-sis anys, el compositor Edward Elgar. Estem preparant per a ben aviat un resum biogràfic d'aquest gran compositor anglès.

FRANÇA

* Després dels esdeveniments del 6 de febrer, la Federació d'Associacions radiòfiles de l'Illa de França, el Ràdio Club de França i l'Associació de Ràdio Clubs del Centre-Oest han dirigit al president del Consell i al ministre dels P. T. T. una protesta enèrgica contra la manca completa d'informacions radiofòniques precises de les estacions de l'Estat, la difusió de comunicats tendenciosos per les estacions estrangeres i han demanat que la llibertat de la «premsa parlada» sigui tan respectada com la de la premsa escrita.

* Georges Dandelot ha presentat tres obres inédites: als concerts Lamoureux, *Concerto pour piano et orchestre*, interpretat per Magda Tagliaferro; a la Societat Nacional, *Suite pour piano*, interpretada per l'autor; a l'Escola Normal, en concert privat, el *Quatuor pour orchestre à cordes*, que ha dirigit el mateix autor.

HOLANDA

* La premsa holandesa discuteix vivament la successió de Mengelberg, el famós director de l'orquestra Concertgebouw. Sembla que hi ha la intenció de cridar un director estranger.

ITALIA

* A causa de dificultats econòmiques, ha cessat la seva activitat una de les més conegudes editorials musicals italianes, la casa Fratelli Bocca, de Torí. Amb ella cessarà al mateix temps una de les millors revistes musicals, la *Rivista musicale italiana*, que es trobava actualment en el seu 40.è any de vida.

JAPO

* Klaus Pringsheim, el director de l'Acadèmia Reial de Música de Tòquio, prepara un gran festival Richard Strauss en ocasió del seu 70.è aniversari. Sota la direcció del mateix mestre tindrà lloc ben aviat la primera audició japonesa de la *Sisena simfonia* de Mahler.

MONACO

* La *Doña Francisquita* d'Amadeu Vives ha aconseguit un èxit esclatant a l'òpera de Monte-Carlo.

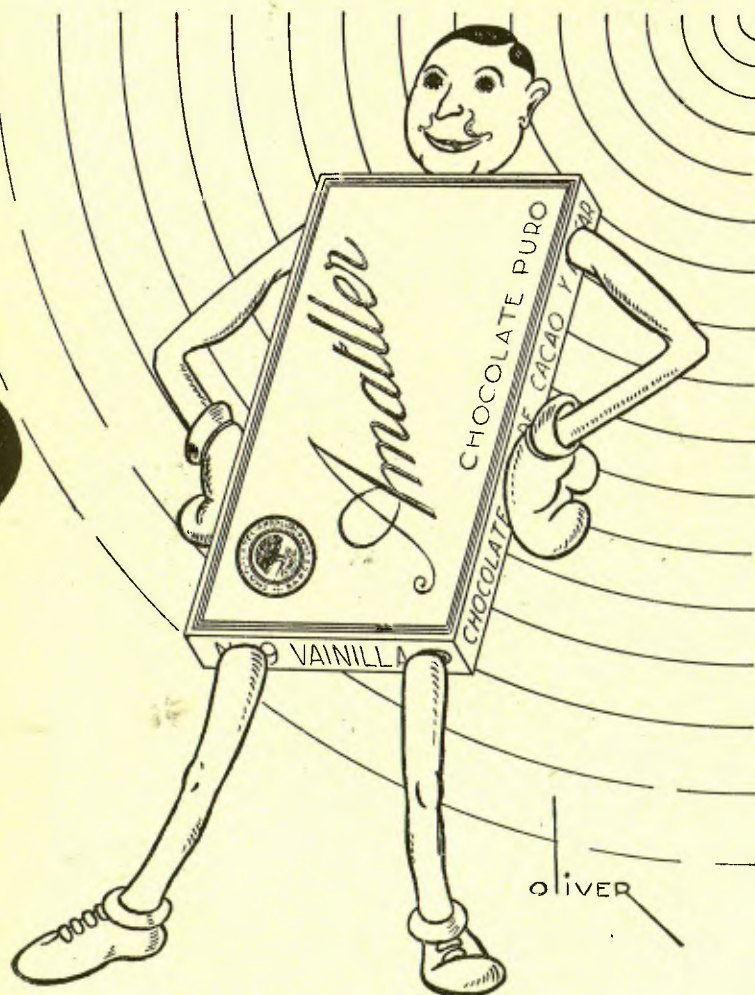
SUÏSSA

* W. Tappolet, l'autor de la biografia de Honegger, editada per la casa Hug Frères, de Zuric, i de la qual hem parlat llargament en aquestes mateixes pàgines, ha rebut el gran premi de literatura de la ciutat de Zuric.

U. R. S. S.

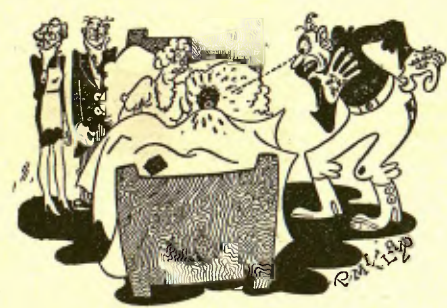
* La T. S. F. soviètica ha elaborat un pla triennal per al seu programa musical, durant el qual farà conèixer al poble rus la majoria de les òperes i de les obres simfòniques importants.

XOCOLATA

ES LA MILLOR

IMPRESOS COSTA
Nou de la Rambla, 45
BARCELONA

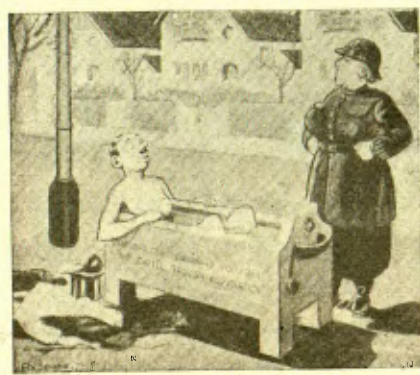
—Ja t'ho havia dit que no t'inscrivissis a les Camises Negres!

(Razze, Londres)

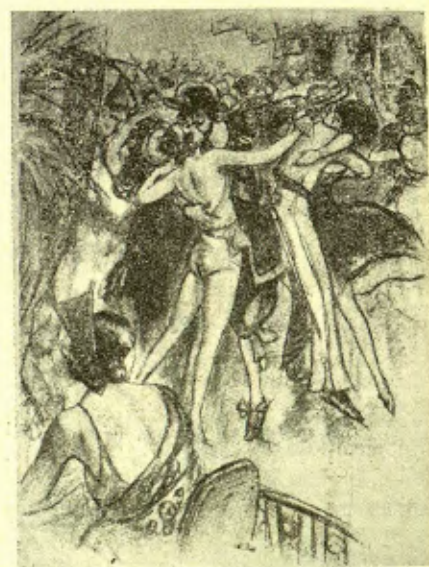
La mare, després del rapte de la filla per merèixer. — No deixis l'escala, home, que podria tornar.

(The Humorist, Londres)

—Què feu aquí dintre l'abeurador?
—Ah, és un abeurador? Justament estava buscant el sabó.

(Razze, Nova York)

—Encara que sembli estrany, fins al darrer moment no sabia com vestir-me...

(Ballyhoo, Nova York)

AMERICA DEL SUD

—Si no vas a estudi, ni aprens de lletra, per què serviràs quan siguis gran?

—Per president de la República...

(Ric et Rac, París)